

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Üksik number 20 marka.
Tellijatele 6 nummert 100 mrk. (postiga).

Toimetus ja talitus: Tallinn, Lai tän. nr. 9,
krt. 2. Telefon nr. 1180.

№ 5.

Juuni 1921. a.

I aastakäki.

Sisu: Riigi 1921. a. eelarve ja rahareformid. — Eesti laenuasutused 1920. a. — Tallinna börsi tegevuse ülevaade 1. I. — 30. IV. 1921. — Tööstus. Eesti Tööstuse ettevõtete arv 1920. a. lõpul. — Kaubandus. Kaubavedu Eesti Vabariigi laiarööpalisel raudteel 1920. a. jooksul. Eesti transiit-kaubandus Venemaaga 1920. a. — Väljamaa. — Seadused ja määrused. — Amortisatsioon riitlises arvepidamises. — Kodumaa ärid ja ettevõtted. — Välismatuuta rahaturgid Tallinna börsel 22. märtsist — 19. maini 1921. aastal.

Riigi 1921. a. eelarve ja rahareformid.

Prof. A. Sack.

Käesoleva aasta eelarve kõige iseloomulikum joon on, et ta arvuliselt eelmiste aasta eelarvetest kaugele üle ulatab. Rii oli meie eelarve 1918/19. a. 714 miljoni, 1920. a. — 2.751 miljoni ja nüüd — 6.762 miljoni marka. 1920. a. eelarve oli seega eelmisest ligemale 4 korda, viimane eelarve on aga 1920. a. eelarvest $2\frac{1}{2}$ korda, 1918/1919. a. omast aga ligemale 10 korda juurem.

Eelarve arvulise kasvamise kõrval on aga puudujääl alaliselt vähenenud. Rii oli puudujääl 1918/19. a. 714 miljoni eelarve juu-

res, terwelt 567 miljoni, s. o. 80% eelarvest, 1920. a. 2.751 miljoni eelarvest 1.301 miljoni, s. o. 50% käesoleval aastal aga ainult 982 miljoni — seega ka arvuliselt vähem, kui eelmisel aastal — s. o. 15% eelarvest.

Tõsi — ka käesoleva aasta puudujäälgi katteks on kavatsus kasutada wäljaanda 757 miljoni marka, kuid selle juures ei wõi filmast lasta, et meil teiste riitidega wõrreldes paberiraha wõrdlemisi wähe käimas on.

Wõrdluseks toon minu poolt kord „Waba Maa's“ juba avaldatud tabeli:

R i i t.	Käimasolew paberiraha miljonites.	1 n.-sterl. hind tohali- tus waluut.	Kõigi raha- paber. wäärt. milj. n. sterl.	Glanittude arw milj.	Eelarwe (bilans) miljonites.	Paberiraha iga elaniku kohta		Riigi eel- arwist.
						toh. wal.	n.-sterl.	
Englismaa . .	145 n.-sterl. panga piletites 342 n.-sterl. curr. notes. 488 n.-sterl. 8. IV. 21.	—	488	46.9	1.426	10	10	34%
Prantsusmaa .	38.696 franki 7. IV. 21.	55.28	700	38.5	43.382 1920. a.	1.005	18	90%
Greeka . . .	1.505 drachma 12. II. 21.	53.75	28	7.5	1.754 1920. a.	201	4	86%
Rumeenia . .	9.584 leyb 5. II. 21.	264.—	363	?	6.652	—	—	144%
Daani	508 krooni 28. II. 21.	21.63	23	3.3	637 1919/20.	154	7	80%
Soome	1.480 marka 23. III. 21.	165.—	8.9	3.3	1.164 1919/20.	448	3	127%
Isheho-Elow.	10.689 krooni 23. III. 21.	285.—	37	13.8	10.416 (pub. eelarwe)	770	3	102%
Eesti	2.300 marka 31. III. 21.	1.300.—	1.8	1.3	6.400 (pub. eelarwe) 1921	1.769	1.3	36%

Sellest tabelist on näha, et meil küll armu-
liselt kõige rohkem raha käimas, väärtuslikult
see summa niikasti elanike arvuga, kui ka
eelarvega võrreldes väiksem on, kui teistes
riikides.

Toodud arvudega ei taha mina muidugi
kaugelgi tõestama hakata, et ka võrdlemisi
mõõdukas riigi kuulude katteks uute paberi-
rahade väljaandmine loomulik ja lubatav
oleks, ümberpöörduvalt, uute emissioonidest tuleb
võimalikult kõrvale hoida, ehk neid äärmiselt
piirata. Kuid toodud arvud näitavad, et meie
riigirahandus terve rea teiste Euroopa riikide
rahandusega võrreldes hääs seisukorras on, et
meie rahaväärtus sellestõttu võrdlemisi püsi-
vaks on muutunud, jedamõrd, kui see ühes
paberirahaga riigis üleilmsel püsimis võib olla,
kus eelarve veel lõpuliselt tajakaalus pole.

Tõestuseks vaadake väliskursside liikumist
Tallinna börsil, mis marga stabiilsuusi kõige
paremini näitab.

Riikide eelarveid üksteisega võrreldes saame
järgmise pildi:

R i i k.	Sisse- tulekud.	Välja- minekud.	Puudu- jääk protsent.
Belgia	5.108 jr.	9.690 jr.	47,30%
Saksa 1921. a.	eelarve 243.600 mrf.		36%
" 1920. a.	" 134.000 "		61,94%
Poola 1921. a.	1.000 mrf.	8.000 mrf.	85%
Bulgaria 1921/22. a.	2.153 leyb	2.685 leyb	19,81%
Rumeenia 1919/20. a.	1.140 "	4.127 "	72,37%
Prantsuse 1920. a.	eelarve 43.382 fr.		55,2%
Soome 1920. a.	" 1.164 mrf.		33,2%
Greeka 1920. a.	" 1.754 drach.		69,4%
Eesti 1921. a.	5.780 mrf.	6.762 "	15,0%

Toodud arvud annavad meie rahalise
seisukorra üle võrdlemisi häa otjuse, kujutavad
aga ühtlasi selgelt Euroopa riikide rahandust:
peaaegu kõik Euroopa riigid on rahalise krii-
si tangide vahel, mis kroonilistes puudu-
jääkides avaldub*).

*) Ühtil väljavõtte on Inglismaa, kes sõjast tek-
kinud rahalistest raskustest ülejaanud. Kõige tähele-
panemise väärtisem tema eelarve juures on, et tema
tegelik täitmine täiesti seda tõestab. Kiti olid 1920/21. a.
eelarve järele sissetulekuid 1.418 milj. naelstrl., tege-
likult tuli sisse 1.426 milj. naelstrl., ette kavatsitud
väljaminekud olid 1.234 milj. naelstr. läks välja
1.195 milj. naelstr. Ülejääk oli 230 milj. naelstrl.,

Sellepärast pole kaugelgi ime, kui noor,
kolm aastat tagasi tekkinud riik, ühe käega
ennast välise vaenlase eest kaitstes, teise
riigitorba luues, ja sõjast ning revolutsioonist
vapustud majandust korraldades, oma eelar-
vet puudujäägiga lõpetab.

Tõsi — meie eelarvet oli kergem koku-
seada, kuna meil mitte niipalju riigivõlgagi
ei ole, kui teistel riikidel. Kiti oli riigivõlga-
sid mitmesugustel maadel:

R i i k.	Va- luuta.	Võlg 1920. a. algul.			3ga elaniku kohta.	
		Sisse- tulek.	Välja- minek.	Kokku.	Kohal. waut.	dollar. 30X120
m i l j o n i t e s.						
Belgia	frank	19.892	2.607	22.499	2.976	208
Prantsusmaa *)	"	185.728	33.660	219.388	5.698	379
Inglismaa	naelsterl.	6.597	1.279	7.876	168	582
Daani	kroon	672	254	926	285	40
Soome	marka	1.497	352	1.840	569	18
Greeka	drachma	1.026	2.257	3.283	438	45

Eesti riigi võlad on praegu umbes 18 mil-
joni dollarit, arvates jätta hulka ka saadud
sõjalise ja tarbeainete abi teistelt riikidelt. Kui
nüüd veel arvesse võtta, et võraste riikide
võlad 1920. a. jooksul veelgi kasvanud —
Prantsusmaal oli võlg 1. märtsil j. a. kuni
302 miljardi frangini tõusnud, siis on näha,
et meie võrdlemisi väike võlakoormaga oleme.

Võrdlemisi rahuloldav rahaline seisukoht
ei tohiks meile aga rahulisi loorberitele puh-
kama jäämist lubada. Kõik ministriumid ja
ametiasutused ilma erandita peaks sellepärast
kohustust tundma ja kõiki abinõusid tarvitama,
et omi väljaminekuid piirata, ehk vähemalt
eelarve piiridest mitte üleminna. Kõige ras-
kem ülesanne lasub muidugi rahaministeer-

f. o. umbes 2 miljardi kuldrubla, f. o. terwelt 2/3
enne sõjaeelsest Wene riigi eelarvest.

Mis puutub 1921/22. a. eelarvesse, siis on selle
järele ettenähtud sissetulekuid korralisi 1.058 milj.
naelstr., eraforralisi 158,5 milj. naelstrl. Kõiku 1.216 mil-
joni naelstrl. Väljaminekud on korralisi — 974 mil-
joni, eraforralisi 66 milj., kõiku 1.040 milj. naelster-
lingit. Ülejääk oleks seega 176,5 milj. naelsterl., ehk
umbes 1 1/2 miljardi kuldrubla, mis on umbes pool
endise Wene riigi eelarvest.

*) Prantsusmaa võlgasid iseloomustab käesole-
val aastal märtsil Prantsuse senatis peetud tuntud
majandusteablaste Raphael-Georges Levery kõne kon-
tributsiooni üle. Selle järele on Saksa rahwawaran-
dus umbes 343 miljardi kuldrubla, võlad 212 milj.
marka. Prantsusmaa rahwawarandus on umbes
250 miljardi kuldrubla, võlad — 300 miljardi fr.,
ehk kurssi järele 1500 miljardi Saksa
marka.

riumi peal, et ettemõetuid rahanduse ülesandeid lõpuni viia, eriti riigi fiskaalsete suhetes. Korralikult fiskaalsete suhetuid eelarve järele läinud aasta tegelikkude fiskaalsete suhetega võrreldes saame järgmise pildi:

	1920. a.	1921. a.
	miljoni marka.	
Sissetuleku maks . . .	15,4	402
Äri	40	206
Tempelmaks jne. . . .	71	140
Tolli ja sadama maksud .	48	395
Alkoholi jookide pealt . .	2	40
Alkoholi tubaka pealt . .	18,3	20,5
Piirituse monopol . . .	345	1.250

Sellest on näha, kui suurel määral tähtsamaid riigi fiskaalsete suhetuid käesoleval aastal suurendada kavatsetakse, misjuures raske ülesanne täielikult rahaministeeriumi peal lajub.

Kavatsetakse teiste ministereeriumite fiskaalsete suhetuid annavad järgmise pildi:

	1920. a.	1921. a.
	miljoni marka.	
Sissetulekud riigi metsa-dest, maadest jne. . .	95	357
Riiklikud ettevõtted . . .	262	461
Raudteed	113	700
Post	74	221

Mii on ka teistel ministereeriumitel ülesandeks suuremal määral fiskaalsete suhetuid koguda, eriti aga raudtee, mis esimest korda oma eelarve koguni ülejäägiga — ehk küll launis väiksega, Emt. 396.000 —, kokku on jäänud.

Eelarve kokkujädmist raskendavad meil aga veel mitmed asjaolud: meie noore riigi maksuapparaat pole veel täiesti korralikult töötama hakanud ja et üksikud väljaminekud — väliste olude sunnil — üleüldise eelarvewega veel tasakaalu pole leidnud.

Viimane märkus käib peamiselt meie fiskaalsete väljaminekute kohta, millede arendamine meil järgmine on olnud:

	Sõjalised väljaminekud.	Eelarve.	%
	miljon markades.		
1918/19. a. . .	714	574	80%
1920. a. . . .	2.452	1.350	55%
1921. a. . . .	6.762	1.854	29%

Et sõjaliste väljaminekute osa üleüldisest kokkujädmisest aastalt vähenenud, on igatahes rõõmustav, kuid ei saa salata, et teiste maadega võrreldes ta ikkagi liig suur on. Nimelt olid vastavab kokkujädmisest teistes riikides 1920. a.: Greeklamaal 61,0% eelarvest; Soomes — 21,7%; Inglismaal — 16,8%; Prantsusmaal — 11,8%; Daanis — 10,0%; Belgias — 8,6%. Loomuliku riigi eelarve saamutamiseks peaks meil sõjalised väljaminekud tulevikus, kogu eelarve võrreldes, veelgi vähendatama, niipea, kui võimalik poliitilised olud vähegi lubavad.

Kuivõõ on meie eelarve võrdlemine Wene riigi 1914. a. eelarvewega:

Sissetulekud.	Wene riigis 1914. a.		Eesti wabariigis 1921. a.	
	milj. rbl.	%	milj. mrf.	%
1. Riigi warandused ja kapitalid .	1.111,8	31,6%	1.789	40%
2. Riiklikud monopolid jne. . . .	1.069,5	30,3%	1.250	28%
3. Raudteed maksud	709,2	20,1%	678	15%
4. Alkoholi maksud	264,5	7,5%	650	14%
5. Tempelmaks. jne.	232,4	6,7%	140	3%
6. Muud fiskaalsete suhetud	134,3	3,8%	—	—
Kokku	3.521,7	100%	4.507	100%

See tabel näitab, et meil alkoholi maksud umbes kaks korda rohkem tähtsamat osa mängivad, kui end. Wene riigi eelarves. Raudteed maksud on võrdlemise vähenenud, kuna aga fiskaalsete suhetuid warandustest jne., mis juba Wene riigi eelarves kõige suuremad olid, meil veelgi vähenenud on (61,9% pealt 68%ni).

Ühenduses suurte sisetulekutega riiklistest varandustest ja ettevõtetest on aga ta suureb väljaminekud samadeks otstarveteks, mis käesoleva aasta eelarve järele järgmised on:

	Korralised	Graforral.
	wäljamin.	wäljamin.
	miljoni marka.	
Kar:banduse ja tööstuse ministeeriumi	276	54
Põllumöö ministeerium	235	—
Teede	928	131
Kokku	1.439	185
	Ühtekokku 1.624 milj. marka.	

Kuna peale selle Raubanduse- ja Tööstuse-ministeeriumile operatsiooni kapitaalideks 334 miljoni marka määratud on (sellest põlewõivi tööstusele umbes 100 miljoni, kütteainete leht-komiteele — 120 milj. marka jne.), antakse meil riiklisteks ettevõteteks 1958 miljoni s. o. ligi 2 miljardi marka välja.

Tõsi, siia hulka läib palju kapitaalide väljaminekuid, nagu sadamate ehitamiseks, raudtee materjalide muretsemiseks jne., kuid iflagi tekib kahtlus, kas on otstarbekohane jarnaste suurte väljaminekutega riigi eelarvet koormata, mis kogu väljaminekuteft 30% omale uduab. Tulewane riikliste ettevõtete ümberorganiseerimine, mis igatahes pikalduft, wastutusrikasft tööd nõuab, peab nende kulube wahelorda üleüldise riigi eelarwega igatahes selgitama.

Mis eriti meie majukoormatusesse puutub, siis saame selle üle selgema pildi järgnevalt tabelist.

Maksud iga elaniku peale 1920. a.

Riik	Kohalikus walutas.		dollarites.		kokku dollar.
	otfel.	kaufj.	otfel.	kaufj.	
Belgia	102,0	72,9	7,1	5,1	12,2
Prantsuse	166,8	208,1	11,1	13,8	24,9
Daani	103,8	78,3	14,9	10,5	25,4
Soome	100,7	142,1	3,1	4,4	7,5
Greeka	15,9	38,6	1,6	4,0	5,6
Inglise	14,1	8,0	48,9	27,7	76,6
Eesti 1921. a.	1140		—	—	3,8

Õiget pilti majukoormatuse üle see tabel muidugi ei anna kuna meil kindlaid andmeid ei

ole rahwa waranduse ja sisetuleku üle, kuid see näitab, et tulewitus rahwarikkuse tõusmisel meil riigi sisetulekud laugelst suuremad olla wõiwad ja peawadki olema, kui praegused.

Mis aga eeskätt meie eelarwe puudujäägise puutub, siis nõuab selle katmine uut rahareformi. Kindlasti peab praegu toonitama, et nende katmiseks ei nüüd, ega tulewitus mitte ühte solotniku kulda Wabariigi tagawarast äramlikku ei tohita, niisama kui iga abinõuga arahoidma peab selleks otstarbeks suuremate hulcade paberiraha wäljaandmist. Järele jääb — otsekohe uute sisetulekute riikliste rahareformide ettemalmistuse töödele aiuda ja neid efimesel wõimalusel läbiwiima hakata.

II. Rahareformid.

Enne kui üleminna rahareformide wõimaluste lähemale analüseerimisele, peab pilku heitma meie üleüldisele rahaturule. Paberiraha on praegusel momendil käimas umbes 2500 miljoni marka, kuna hoisummad aktsia pankades olid 1. jaanuaril s. a. ainult 242 milj. marka. Paberiraha kurs kõigub 1250 marga ümber 1 naelsterlingi eest.

Seskel samal ajal on meie käesolewa aasta puudujääk 982 milj. marka, endised puudujäägid 1.301 milj. ja 561 miljoni marka. Wäljastaubanduses näeme, et käesolewa aasta efimese kolme kuu jooksul sisetuleku on 1.048 miljoni marka, wäljawedu 207 miljoni marka.

Loodub arwud näitawad, et meie rahaturg laugelst loomulik ei ole ja reformid nõuab, milledele teisest küljest suured raskused talistuseks on.

Tõepoolest — kõige harilikum rahareform, mis meie oludele wastaks, dewalwatsioon, — on meil täiesti wõimatu ja otstarbekohatu.

Dewalwatsiooni läbiwiimisel on harilikult kaks meetodi, millega raha tegelikult wäärtustifitseeritakse.

Esiteks on wõimalik rahakuluse metallifisaldust rahaturul tegeliku langemise määroni wähenada, rahakulust wäheha metalli hulga wäärtusele wastawaks teha.

Rääkimata erilise seaduse puuduseft meie rahamärkide metallile wastawuse üle oleks nimetud dewalwatsiooni täidesaatmiseks järgmised talistused:

a) kulla tsirkulatsiooni, s. o. raha kulla alusel käimapanemise on meil praegu wõimata riigieelarwe puudujääkide tõttu, mis iflagi uue paberiraha wäljalastmist nõuaks ja ülesseatud tasakaalu rikuks,

b) rahaüksus muutus liig väikeseks, kusjuures edespidised muutused mitte võimatud ei ole;

c) uuesti fikseeritud rahaväärtus oleks juhuslik, ega vastaks rahaväärtusele tegelikkudega taubahindadega nõrreldeks.

Teieks oleks võimalik demalwatšiooni läbiviita liikumas oleva nominaalse rahahulga vähendamise teel uute paberirahade väljandamisega, kusjuures wanad paberirahad kindlaksmääratud kursiga uute vastu ümbervahetada tuleks, kusjuures ühtlasi kindlaksmääratule normid, mille järele wanades rahaüksustes väljaantud võlakohustusi likvideerida tuleb uutes rahades, kas lepingu tegemise aja peale vaatamata, ehk erilise kokkuseatud tabeli järele lepingu tegemise aja kohaselt.

Ka selle demalwatšiooni vastu on miimed mõjuvad põhjused.

Kuna sarnane meetod ainult rahahulga nominaalset väärtust vähendab, s. o. X marga asemel y marka liikuma jääb mille juures aga ka uutele rahadele mitte kindlat vahetorda metalliga ei määrata, sünniks selle reformi kõige ideaalsemal kordaminekul ainult hindade ümberarvamine uute rahaüksuste peale, kusjuures hinnad küll arwulisele vähematenast paistaksid $\frac{x}{y}$ korda, tegelikult aga ainult segadus tekkis juba enam vähem kindlaks muutunud hindades ja vahetordades.

Mõlemad demalwatšiooni meetodid oleks meil võimalikud ainult järgmistel tingimistel:

- 1) kui eelarwe tajataalas oleks;
- 2) uut paberiraha enam välja ei antaks;
- 3) rahakurs ja taubahinnad stabiilsed oleks;
- 4) arwe bilans aktiivseks muutuks.

Paralleelse waluuta fikseerimist ei pea mina sarnastel tingimistel ka otstarbekohaseks, nagu ma eelmises „Eesti Majanduse“ numbris pikemalt selle juures peatafin.

Kõikide ülemaltoodud waidete põhjal tuleb toonitada, et meie rahapoliitika peab lähemas tulewikus oma ülesandeks tegema vähemtähtsajad sihid, kui raha wäärtuse lõpulik fikseerimine, ja nimelt eelkõõb, mis alles hiljem turji kindlaksmääramist võimaldawad. Need eeltõõb on:

- 1) efiatgne rahaväärtuse stabiliseerimine;
- 2) arwe-bilans'i parandamine;
- 3) panga asjanbuse reformid;
- 4) riigi majanduse reformid;

Rahaväärtuse stabiliseerimine.

Kuna demalwatšioon tulewikus istsagi mõõdapääsemata—lootujeta on ju tõsta rahaväärtust endise määrani, kuna ta wäärtus 20/o-ni

endiseft on langenud—, on meie lähem ülesanne rahaväärtuse püsivaks muutmise, mis aga efimesena eeltingimisenast nõuab, et riigi puundujääkide fatteks mitte enam paberiraha välja ei antaks. Tegelikult on aga puundujäägid olemas, ja kui meie neid mitte uute emissioonidega ei kata, siis o. i. järgmine võimalus eelarwe tajataalu wiimiseks riigi laenude realiseerimine.

Riigilaenude tegemine praeguses waluutas ei ole aga kuidagi otstarbekohane ega läbiwiidaw, kuna see terwerida eeltingimist nõuab, mida praegu olemas ei ole. Tõepoolest — on meie rahal langew tendents, siis ei osta neid laenupaberit leegi, tõuseks aga kurs, siis oleks walitjusel nende tajumisel ärawõitratud raskused ees, kuna ta tagajärksma peab rohkem wäärtust, kui laenamisel saanud. Sellepärast ei ole võimalik praegu fikseerit laenuid praegustes markades teha, waid need peatsid põhjenema kas wäliswaluutal ehk metallil, nii et neil kindel alus oleks.

Kui meil käimasolewa rahahulga koguwäärtust waadelda, siis peab tunnistama, et meil seda wäärtuse järele mitte liiga palju käimas ei ole, nii et praegune koguhulga vähendamine mitte tarwilik ei ole. Tarwilik on aga fiktsalsete sihtidega wäljalastud uue paberiraha kokkutõmbamine — jeda ülesannet täidaks kõige paremini kuld-laen.

Kuld-laen peab meie fikseerit rahaliikumise rahaliikumise reguleerijaks olema. Selle ülesande seisukohalt peab konstlateerima, et ta 1) on teostataw, s. o. tema kordamineku sisse wõib ustu olla, kuna laenupaberit kindel nõudmine (creance) walitjuse vastu on, mis kindlast waluutas ülesantud ja tarwilise fondiga kindlustatud, 2) on otstarbekohane, kuna walitjus kindlasti teab, misjugune wäärtus likvideerimisel maksta tuleb ja 3) on mõjuw, kuna ta tegelikult rahaliikumist reguleeriks, raha koguarwu ühel kõrgusel hoides, andes sellega ühtlasi võimalust tauba ja wäliswaluuta hindades tajataalu pikemaks ajaks maksuma panna.

Nende ülesannete tegelikus lahendamiseks pean aga fikseerit kuld-laenu läbiviimises järgmist täienduist tegema. Ast on selles, et ühekorde kuld-laenu sistslemi juures selle realiseerimise moment mitte igakord riigikassa rahamärkide tarwiduse moment ei tauba, kuna teiseft küllseft laenu paberite realiseerimine neid klmakapitali turule wiib, kus erilistel tingimistel ja põhjustel temale iseseisew kurs antakse, aga wõib meie arwebilans'i põhjustel meie marga kurs kõituda, asjaolud, mis arweesse mõetud peawad saama. Selge on, et kui meil kuldlaenu wäljaantakse kindlaksmääratud X mil-

joni, kindla y kurgiga, siis see kõige neid kõikuwaid olusid tähelepanna ei saa ega seega oma otstarwet ei täida: Kuld-laen mõjaks sel juhtumisel ainult kaubajelt kurgi stabiliseerimiseks kaasa, kuna ta ainult jäsemist rahaliitumist reguleeriks.

Oni allesandeid saaks kuld-laen aga ainult siis täita, kui ta oleks 1) permanentline, 2) piiramatu summa peale väljaantud ja 3) igaford kindlaksmääratud kurgiga realiseerimisele lähets. Sel teel oleks kuld-laen walitsusel otsekoheks abinõuks meie marga kurgi peale kaasamõjumiseks, laenupaberite kurgi igafordse kindlaksmääramisega igaford ka marga ja kulla wahetorda kindlaksmääramises.

Kõige kogu wõttes oleks otstarbekohane kuld-laenu umbes järgmistel tingimistel waljalasta.

Rahaministriks antakse õigus onia ärandgemise järele kuld-laenu obligatsioonid järkjärgult kuni 10 miljoni kuld-marga wäärtuses waljaanda.

Kuld-laen on kindlustud terve riigi warandustega. Protšentide ja kustutusele läinud obligatsioonide maksu kindlustamiseks eruldab walitsus selleks tarwiliku summa omaft praeguseft kulla fondist, seda erapooletu hoiukohta andes.

Laenu pealt maksetakse 5% aastas.

Obligatsioonid kustutatakse 30 aasta jooksul kindlaksmääratud kustutuse plaani põhjal.

Kustutusele läinud obligatsioonide eest ja 0,5% summajst maksab walitsus obligatiooni omaniku soovil järele.

a) kullas arwates Eesti mark 0,375 kuldrubla, kuusjuures kuldrubla 17,424 doli puhas kulda wastab.

b) naelsterlingites, wastawa kulla hinna järele Londoni börsel.

c) Eesti markades, alujeks wõttes kullahinda Londonis ja naelsterlingi hinda kohalikul börsel.

Protšentide maksimine sünnib renteide, pankade jne. läbi, rahaministri määramise järele.

Kul d - l a e n u obligatioone wõetakse wastu igasuguste tarwilistude kindlustuse summadena hangete jne. puhul, riigimajude korraliku äiendamise eest jne. Sellejuures oleks laenu-paberite paremaks realiseerimiseks eialgu soowitaw, et

1) Eesti Pank nende wastu hõlpsamatel tingimistel laenu annaks,

2) seabus walja antaks, mille järele pankade ja aktsia seltside tagawara kapitalid, heategewate, ühistondlijed jne. kapitalid, kui ka kõik riigi wastu olewate kohustuste kindlusta-

miseks antud summad nimetud laenu paberites peawad olema.

Arwebilansi parandamine.

Käesolewa küsimuse all peame mõistma kõige pealt oma waljaweo suurendamist ja waljamaa kapitalide juurbetõmbamist meie tööstuse arendamiseks. Wiimaseid tuleks koguda neile lühikeseajaliste ettevõtete lubamisega, pikaajaliste riigi ja kogukonna laenu obligatsioonidega kontšessinaalsetel, ja üleüldistel alustel, kui ka uute tööstuse ettevõtete asutamiseega. Siin tarwis aga jilmas pidada, et meie arwebilansi ja rahapoliitika seisukohalt peasjalikult jarnased ettevõtted tähtjad on, kui waljamaa kapital mitte üksi kaupadega ja ainetega osa ei wõta, waid rahalist kapitali annab. See wõimaldaks kõige paremini kodumaa tooresainete, materjalide jne. äratarwitamist, mis meil eestkätt ka tarwilik.

Tarwis ka sellepeale tähelepanekut juhtida, et riiklijed jne. walislaenud kontšessionaalsetel ja muudel aladel jarnastel tingimistel realiseeritaks, mis waljamaad huwitada suudaks, kuid ka meile teatava iseseiswa tegewuse wabaduse jätaks.

Panga reformid.

Esimisel kohal tähtsuse poolest seisab Eesti panga reform, tema emissiooni operatsioonide laiendamine tulewikus.

Raske on Eesti Panga tegewuse wäärtust ja tähtsust tulewikus tällalt kõrgelt hinnata. Igatahes peab Eesti Pank tellinud olude kohaselt oma emmissiobniga waljapaistwat, erilijelt tähtjat oja mängima, mis panga asjanduse saatuses lähematel aastatel kõigejuuremat mõju peab awaldama. Harilikude aegade kohaliku tööstuse ja kaubanduse finantseerimise hallikas — pankade hoiussummad ja jookswad arwed — on kuiwamisel, käimas olewa paberiraha hulgaga wõrreldes, ja nende jõudsamaks kaswamiseks lähemas tulewikus ei ole mingisugused waljawaateid. Nii olid pankade hoiussummad ja käimas olew rahahulk mitmesugustes maades.

	OLI käimas raha.	Hoiussummad.
	m i l j o n i t e s.	
Eestis 1. VI 1. 21.	1.210 milj. m.	300 m. m., peale selle Eesti pangas 173 milj. m.
Daanis 30. 7. 21.	446 " fr.	4.999,5 milj. fr.
Rootsis	728 " "	4.977 " "
Saksamaal . .	40 miljard. m.	60 miljardi m.
Inglismaal . .	428 m. naelstr.	2.275 m. naelstr.

Sellest on näha, kui nõrgad meie hoiussummad pankades on, sellepärast on meie ülesandeks pankade depofiit-operatsiooni igatpidi tulevikus edendada ja arendada. Senni jääb aga meie tööstuse ja kaubanduse finantseerimine ainult Eesti Panga emmissiooni ülesandeks, mis riiklike emmissiooni korral täiesti iseseisvalt oma rada sammuma peab.

Hiigimajanduse reformide

Küsimus puudutab maksude reformisid, kui ka reformisid, mis puutub riiklike, monopoli, domänide, waranduse ja ettevõtete majapidamisega. Sel alal on nii palju küsimusi, et ainult nende täielik üleslugemine liig palju ruumi võtaks.

Ülesloetud põhimomendid oleksid meie lähema tulewiku tähtsamad ülesanded ratsionaalse

rahapoliitika alal. Muubugi ei ole siin kaugeleki kõik probleemid konkreetse riiklike rahanduse alalt puudutatud, vaid ma püüan nende üle lähemates „Eesti Majanduse“ numbrites veel sõna võtta. Olen puudutanud kõige tähtlikumalt ainult sisetise kulb-laenu küsimust, kuid tõttan ühtlasi seletama, et ma seda kaugeleki imerohuks ei pea, vaid lõpunihtide saamisega on sellega ühenduses paljud teised küsimused ja reformid, kui ka terve riigimajanduse kindlale alusele ümberorganiseerimine. On tarvilik järjekindel, ettenägew ja läbimõeldud riikline rahanduse programm, mida teostades walitsus, vähemalt riiklike rahanduse alal, põhja paneb meie „Põhja Daanimaa“ kultuurilisele ja majanduslikele hääkäeläigule. See on meie praegune rahaministeeriumi raste ja mastutusriikas, kuid ka aumäärt ja tänulik ülekanne.

Eesti laenuasutused 1920. a.

A. Aask.

Et ülewaadet saada rahaliikumise ja laenuasutuste tegewuse kohta, algas rahaministeerium läinud aastal perioobiliselt teadete kogumist laenuasutuste kohta. Teateid nõuti kõitidelt laenuasutustest 1. jaanuari, 1. juuli ja 31. detsembri äri seisuse kohta 1920. aastal. Nende teadete põhjal kokku seatud tabelid, ilmusid meie ajakirja eelmises numbris. Siin kohal püüame pilku heita lähemalt laenuasutuste tegewuse ja mõnejuuguseid järeldusi teha.

Enne, kui asuda tabelite ühikasjalisele arutusele, peame tähendama, et tabelid endid teatud ettevaatusega peab tarwitama: nimelt ei käi andmed 1. jaanuaril, 1. juulil ja 31. detsembril mitte täiesti ühede ja nendesamade laenuasutuste kohta ega ka ühesuguse arvu kohta. Nii käiwad 31. detf. andmed (1. jaan. 1921. a.) 16 erapanga, 6 pangakontori, 4 Wene-panga jaoskonna ja 80 ühistegelise laenuasutuse kohta, kuna 1. juuli andmed käiwad 10 erapanga (aktiwa-panga) 5 pangakontori, 5 Wene-panga jaoskonna ja 90 ühistegelise laenuasutuse kohta jne., mis loomulikult ka absoluutsete summade peale oma mõju pole jätnud awaldamata, isearanis ühistegeliste laenuasutuste suhtes.

Et ühistegelised laenuasutused aasta lõpul kõik ühesuguste põhikirjade alusel töötasid ja aasta kestel nimeid on muutnud — mõned wastast. krediit-ühisused ja laenuhoiu ühisused on muutunud ühispankadeks, — siis peame tarwilikult neid kolme liiki asutusi ühise nime

all „ühispangad“ käsitada ja nende summades, kui ühistest rääkida:

Arifeis kõitidel laenuasutustel kokku on Mk. 358.959.194.72½ pealt aasta algul tõusnud Mk. 960.791.488,93½ 1. juuliks ja Mk. 2.170.370.074.80 aasta lõpuks.

Protsentuaalselt teeb see suurenemine aasta esimesel poolel 178% ja terve aasta kohta 504% wälja, ümmarguselt wõetult on äri seisud kaswanud aasta jooksul kuuekordseks. Need arwud näitawad meie laenuasutuste tegewuse kohta absoluutset suurt edu, kuid kui juur tagajärg sel edul meie majanduslike eluarenemise peale on wõinud olla; selle üle wõime otsustada alles siis, kui wõrrelnud oleme meie marga ostujõudu aasta algul ja lõpul ning lähemalt analiseerinud äri seisude iseloomu ja nende ühikute ojade muutusi aasta kestes.

Marga ostujõu ja sellega tema majanduslike tähtsuse kohta saame selguse, kui wõrdleme seda sise- ja wälisurul. Siseturu hindade muutumise kohta puuduwad kindlad üleüldised andmed, kuid ligikaudu wõib arwata sisetama kaupade hinnatõusu läinud aasta jooksul 2—3 kordseks, nagu wõi Mk. 22—25 pealt Mk. 60—70 peale, sea liha Mk. 10—12 pealt Mk. 25—27 peale nael, piim Mk. 6—7 pealt Mk. 18—22 peale toop, porgandid Mk. 100—120 pealt Mk. 200—240 puud jne. Wälisurul on marga umbes samasuguse ostujõu kaotusega efinenud.

Nii maksis £ 1. — . jaan. 1920. Mk. 450—, kuna ta eest aasta lõpul Mk. 1350 — makseti.

Sellega võime kinnitada, et meie pankade majandusline tähtsus üleüldiselt laskis korda aasta lõpul suurem oli, kui aasta algul, võrreldes marga ostujõuga.

Samajuguse pildi saame, kui võrdleme liitumas olevat rahamärkide arvu aasta algul ja lõpul. Nii oli 1920. a. algul liitumas Mk. 590 miljoni riigi kassa tähti ja võlakohustusi, aasta lõpul aga vähe üle 2 miljardi. See teeb suurenemise kolme kordseks.

Võrreldes üllikute pangagrupede äri seisusid aasta algul ja lõpul, näeme järgmist:

Cesti Panga äri seis oli 1. 1. 20. 21,7% kõikide pankade äri seisude kogusummast 1. 7. 20. — 20,7% ja 31. 12. 20. — 29,1%. Sellega on Cesti Pank oma mõju aasta lõpuks võrreldes algusega suutnud suurendada, kuigi mitte tähtsalt.

Ärtia-pankade mõju selle vastu on üleüldiselt vähenenud, sest 1. 1. 20. oli nende äri seisude kogusumma 35,1%, 1. 7. 20. — 29,2% ja 31. 12. 20. — kõigest 24% üleüldisest laenuasutuste äri seisude kogusummast.

Pangakontorid on läinud aastal ootamata juure hüppe oma äri seisude suurenemise suhtes teinud, sest nende % kogusummaga võrreldes oli — 1. 1. 20. — 14,6%, 1. 7. 20. — 36,1% ja 31. 12. 20. — 40%.

Wene pankade jaostonnad, kui liitvideerimisel olewad ajutusel, on loomulikult vähenemise teed läinud — 1. 1. 20. — 7,5%, 1. 7. 20. — 3,3% ja 31. 12. 20. — 1,6%.

Ühispankade kohta 31. 12. 20. käivate andmetes puuduvad arvud 10 asutuse kohta. Sellega on ka nende äri seisude arvuline vähenemine võrreldes 1. 7. 20. arvudega osalt seletatav. Kuid et puudujate hulgas võrdlemise väiksemad ühikused on, siis ei või siin igatahes suurest juurekasvust juttu olla. Praeguste arvude järele kujuneb %-line vahetord järgmiselt: 1. 1. 20 — 21,1%, 1. 7. 20 — 10,6% ja 31. 12. 20 — 4,9% laenuasutuste äri seisude kogusummast.

Suurenenud on Cesti Panga äri seis aasta jooksul 722% võrra, ärtiapankade äri seisud 313% võrra, pangakontorite äri seisud 15,88% võrra ja ühispankade äri seisud 34,4% võrra.

Oma kapitalid oli kõikidel laenuasutustel 1. 1. 20. — Mk. 43.293.040 — 31. 12. 20. — Mk. 104.231.476. Sellega on oma kapitalide kogusumma 142% võrra kasvanud. See kasvamine on sündinud peaaeslikult ärtiapankade osakapitalide suurenemise tagajärjel — 231%, kuna pangakontorite kapitalid — 79% ja ühispankade kapitalid — 37%

on kasvanud, Cesti Panga aga 1,84% kapitalide juurekasvu on.

Hoiusummad on kasvanud aasta jooksul Mk. 232.807.464.68 pealt Mk. 1.149.897.963.47 peale. Juurekasvu % on kõikides pankades kokku 394% s. o. ligi viiekordne. Üllikute liitide järele on juurekasv: Cesti Panga — 700%, ärtiapankadel — 270%, pangakontoritel — 10,70%, ühispankadel — 76%. Wiimase grupe juures peame jälle toonitama andmete puudust 10 asutuse kohta, mille tagajärjel siin hoiusummad absoluutselt võrreldes 1. 7. 20. summadega isegi vähemad on — 1. 7. 20. Mk. 78 milj., 31. 12. 20. — Mk. 76 milj.

Sarnast hoiusummade juurdewoolu ei saa mitte normaalselt pidada, kui waadelda hoiusummade juurdewoolu üllikute laenuasutuste liitide järele. Cesti Panga, ärtia-pankadel ja pangakontoritel oli aasta algul Mk. 152,6 miljoni, aasta lõpul oli aga nendes hoiusummad Mk. 1.054,3 miljoni. Sigikaudu oli aasta algul nendes laenuasutustes toodud hoiusummad 66% üleüldisest hoiusummade arvust, aasta lõpul aga kasvas see % 92-ni. Et see liit laenuasutusi juuremates linnades ja peaaesjalikult Tallinnas asub, kuhu maaelanikud harva oma hoiusummad toovad ja kui seda asjaolu arvesse võtame, et linna-pankade hoiusummad peaaesjalikult jooksval arvele on paigutatud, siis peame järeldama, et maaelanikkude keskel raha mahutamise laenuasutustes mitte sarnases tempos pole edenend nagu linnades ja et maaelanikkud laenuasutusi oma hoiusummadega ei rikasta. Mis on selle nähtuse põhjus? Kas usalduse langemine maa laenuasutuste vastu, liig väitene hoiu % või üleüldine raha walgumine maalt linna, peaaesjalikult pealinna?

Et ühistegeliste laenuasutuste vastu just läinud aasta teisel poolel usaldus oleks langenud ja maaelanikka tagasi hoidnud sinna hoiusummast paigutamast, selleks puuduvad igasugused andmed, kuna meie näeme et aasta esimesel poolel sinna hoiusummade juurewoolu siiski märgata oli, kuigi väiksemal määral, kui linna laenuasutustesse.

Ei ole ka ühtegi juhtumist teada, kus ühispank oleks tõrjunud hoiusummast väljamaksust, kuna seda mõnes linnapangas ette tuli. Usalduse langemine ei või siin mitte põhjusel olla. Ka vähe hoiu %-ga ühistegelistes laenuasutustes ei saa seda nähtust seletada, sest just läinud aasta teisel poolel suurendasid pea kõik maa laenuasutused oma hoiu %, mis selle järele mitmelgi pool tõrgemaks tõusis, kui linna pankades, kuna viimased alles aasta lõpul oma hoiu % tõstsid.

Jääb järele viimane põhjus — raha ralgumine maalt linna, peaaesjalikult Tallinna ja raha vähenemine maal.

Kas on selle põhjuse eile toomiseks alust?

Kui aasta algul oli rahamärkised liikumas 590 miljoni marka ja pankades hoiul sellest 232 miljoni, siis tegi pankadesse hoiule toodud raha ligi 40% terweist emmissioonist. Kui aasta lõpul liikumas 2.090 miljoni, ja pankade hoiusummad 1.149 miljoni, siis tegi see terweist emmissioonist ligi 54%. Sellega on üleüldine raha pankadesse mahutamise % 14% võrra kasvanud.

590-miljonilisest emmissioonist oli aasta algul linna aktiivpankades ja pangakontorites 152 miljoni ehk 26% terweist emmissioonist. 2 090-miljonilisest emmissioonist aasta algul oli aga samades laenuasutustes juba 1.054 miljoni ehk 52% terweist emmissioonist. Sellega on raha ralgumine just seda liiki pankadest kaheldordest kasvanud, võrreldes terve raha pankadesse mahutamise %ga.

Kui edasi vaatleme hoiusummade tabelit, siis näeme, et iseäralist hoiusummade tõusu on märgata Eesti Panga ja pangakontorites, sellest viimaste hulgas üks Tallinna pangakontor peaosja etendab, — siis võime ka seda väidet tõendatult pidada, et raha maalt Tallinna valjub.

Misjulgused põhjused selle nähtuse eile tutvuvad ja misjulguseid järeldusi peajime sellest tegema?

Terve pikka sõja-aja jooksul puudus meie põllumehele võimalus oma kodusel inventaari uuendada. Raha, mis müüdnud saadustest saadi, hoiti kodus ehk paigutati kohaliku laenuasutustesse. Rahutegemise järele, kus üst ja lootus püüwama korra sisse tekkisid, hakkas ka põllumees ennoft jälle kohendama ning andis tagawaraks kogutud raha väljamaa saaduste eest kaupmeeste kätte selle laudu ta linna — ja peaaesjalikult Tallinna — laenuasutustesse kogunes. Peale muu wähenendas maal raha, weel uutele asunikudele müüdnawa inventaari eest saadud summade sissekaspeerimine põllutöö ministeeriumi poolt. Ka maksude sissenõudmise kindlam korraldus ja piirituse müüel ei jätnud oma mõju raha wähenemise peale maal awaldamata.

Raha summade suurenemisele maal aitasid kaasa küll linade eest kaubanduse ja tööstuse ministeeriumi poolt makstud summad, niisama ka sileministeeriumi laudu sõjaaegsete rekwiisioonide eest makstud tasu, kuid, nagu näha, ei wostanud juurewool wäljaandmistele ja — tagajärg on — raha wähenemine maal.

On aga raha ärawool maalt suuremaks muutunud, kui juurewool ja ei suurene üle-

üldine raha hoiuletoomise protsent, siis on selge, et maa laenuasutuste aktiiv operatsioonide tegemise võimalus wäheneb ja laenuaamise võimalused puuduvad.

Ujajärgul, kus põllumajandusline ülesehituse töö nii tähtsal kohal sejab, kus üstitud põllumehed oma kapitali tarwidusi kohalistest allikatest ei juuda rahuldada, tekkib tungiw tarwidus kapitali saamise järele linnadest. Kuid linnapangad ei saa oma wõrdlemisi wäheste tagawarade tõttu suuri summasisid põllumeestele laenata; ka pole laen, mida nad anda wõiksid, oma hinna poolest põllumehele tarwitataw. Ei wõi ju põllumees laenu tarwitada, mille eest aastaks 20—30 ja weel rohkemgi % tuleb maksta.

Loomulikult peab põllumeestele laenuandmiseks teisi allikaid leitama. Osalt on seda tehtud uutele asunikudele Eesti Panga ja Riigikassa poolt odawaprotsendilise laenuandmise teel Eesti Rahwapanga laudu, kuid need summad ei juuda kavgeltki kõiti kõige hädalijemaid tarwidusi täita.

Tuletame siin kohal meele ainult Narwa ja Wõru—Petseri ümbruse sõja haawade parandamise tarwidust.

Kui wõrdleme üleüldist hoiusummade % kogu emmissiooniga meil ja teistes maades, siis näeme järgmist pilti:

Meie hoiusummade %, võrreldes kogu emmissiooniga, oli 1. 1. 21. 54% 1917. a. augusti kuus, millest meil weel kindlamad andmed olemas, oli Wenemaal emmissiooni summa 150 miljardi rubla ümber, kuna pankades hoiusummad 600 miljardi rubla ümber oli, sellega hoiusummade % võrreldes emmissiooniga — 400%. Lääne-Euroopa maades on see % — Daanis 1120%, Rootsis — 685%, Saksamaal — 150%, Inglismaal 530% jne.

See pilt ei waku mite palju rõõmustawat. Kõikides wanemates riikides on pankade hoiusummad niiku lorida emmissiooni summast suuremad, kuna meil kõigist pool wäljalastud rahamärkidest on laenuasutustesse hoiule pandud.

Seda nähtust peame meie kahe põhjusega seletama. Esiteks on meie rahwas wähe wõlnud pankade laudu oma rahalisi operatsioonid tegema. Meie põllumees on harjunud ainult neid summasisid hoiule panema, mida tema pikemaaja jooksul oma majapidamises tarwis ei arwa minewat, kuna meie ärimehedki pankasid oma kasadena wähe tarwitawad ja paremaks peawad suuri summasisid kodus hoida.

Teiseks mõjus mullune asaline meie marga ostujõu alanemine halvalt raha hoiule toomise peale. Igal wähegi mõtlejal oli selge, et

raha pangas pikemat aega feistes oma wäär-
tuse kaotab ning selle tagajärjel püüti teda
kodus hoibes igal heal ja kurjal juhtumisel
mingisuguse reaal-wäärtuse wastu ümberwa-
hetada, tema eest midagi osta. Nii liitus raha
inimeste läes tulitel kiirul ja otis paremat
objekti, mille wastu ennaft ümber lasta wa-
hetada.

Laenu igasugusel kujul — peale kor-
respondentide arwel antud laenude — en aasta
jooksul Mk. 167.565.924.65 pealt tõusnud
Mk. 1.506 801.281.70, sellega 900 % wõrra,
ehk ligi kümnefordseks. Üksilute pangarühmade
järele kujuneb laenude suurenemise % järg-
miselt: Eesti Bank — 745%, aktiipangad —
416%, pangakontorid — 5044%, Wene pankade
jaostonnad — 48% ja ühispangad — 58%.

Rogu wäljaantud laenudest langes:

	aasta algul	aasta lõpul.
Eesti Panga peale	31,9 ⁰ / ₀	29,8 ⁰ / ₀
Aktiipankade „	31,1 ⁰ / ₀	17,8 ⁰ / ₀
Pangakontorite „	8,3 ⁰ / ₀	47,6 ⁰ / ₀
Wene pank. j. „	4,2 ⁰ / ₀	0,6 ⁰ / ₀
Ühispankade „	24,5 ⁰ / ₀	4,3 ⁰ / ₀

Sällegi sammuwad siin nii abjo: uutfelt, kui
ka profentuaalst pangakontorid esimefes reas,
millest ka see wõrdlemisi kõrge keskmine wäl-
jeantud laenude tõusu % tingitud. Ka siin on
Eesti Bank ja aktiipangad oma juhtiwalt sei-
sukohalt sunnitud olnud tagasi astuma. Kuid
ka siin aratab ifeäralist täheapanu nähtus, et
ühispankade poolt wäljaantud laenude % aasta
algul 24,5 pealt 4,3⁰/₀ peale üleüldiste wälja-
antud laenude kogusummast on langenud. Ja
selgemalt kui mingisugused muud tabelid, näi-
tab wiimane tabel, et maal laenude asjus
traagita, et seal laenu nälg walitseb.

Wõrreldest wäljaantud laenude summat
Mk. 1.506 miljoni aasta lõpul samaaegsete
hoiufummadega — Mk. 1.149 miljoni, —
näeme, et laenusid Mk. 357 miljoni rohkem
on wäljaantud, kui oli hoiufummadid. Ar-
wame hoiufummadele juure ka pankade oma
kapitalide summad Mk. 104 miljoni, siiski jääb
üle ¼ miljardi puudu.

Misfugustest allikatest on need summad
jaadud? Tabelid nr. 6 *) — „Muud aktiwa
summad“ ja nr. 11. „Muud passiwa sum-
mad“ wõrreldest, näeme, et nende wahel pas-
siwa kasuks Mk. 84 miljoni weel sarnast lae-
nude summa suurendamist ei wõimalda. Pealegi
näeme, et pankade rühmad, kellel selles tabelis
suuremad summad seisawad, laenusid mitte

suuremal määdul wälja pole annud, kui nende
hoiufummad ja omad kapitalid wõimaldawad.

Nähtawasti peame asjale seletuit korres-
pondentide arwebest otsuma. Siin selgubki, et
pangad korrespondentidele wõlgnewad Mk. 684,5
miljoni, kuna korrespondendid neile kõigest
Mk. 359,4 wõlgu on, sellega wahel Mk. 326,1
miljoni korrespondentide kasuks. Kuid raha-
ministeeriumi andmed käiwad kõikide suuremate
pankade kohta terwes riigis, puudub ainult osa
wäiksemad ühispanke. Sellega peaks kõik pas-
siwised ja aktiwiwised korrespondentide arwed ligi-
kaudu balanseeerima. kui korrespondentide hul-
gas wäljamaa pankadid ei ole. Korrespondentide
arwefid lähema täheapanu alla wõttes leiame,
et pangakontoritel korrespondentidele aasta lõ-
pul on maksta Mk. 482,6 miljoni, kuna nen-
delt saada kõigest Mk. 123,9 miljoni sellega
wahel Mk. 359,3 miljoni. Wõrreldest selle
pankade rühma hoiufummadid Mk. 363,5 miljoni
ja wäljaantud laenusid Mk. 714,9, leiame siin
wahel Mk. 351,4 miljoni mis nähtawasti kor-
respondentidele wõlgu olewatest summadest on
wälja laenatud. Ühtlasi on põhjust oletada,
et sellel pankade rühmal wäljamaa korrespon-
dentide summadid on tarwitada.

Laenude tabel aasta lõpul annab põhjust
järgmisele mõttele: 47,5% kõikidest Eesti wäl-
jaantud laenudest on pangakontorite — pea-
asjalikult ühe Tallinna panga kontori — laudu
antud. Nendest laenudest ei ole meie wäikelin-
nate ja maa laenuarwitajad dieti midagi
saanud, waid jeda on tarwitanud peaaasjali-
kult mitte-Eesti ärid, suurelt osalt wast ifegi
wäljamaalased. Igatahes ei elji meie wist
palju, kui arwame, et Mk. 714 miljoniist pan-
gakontorite poolt wäljaantud laenusummast ligi
Mk. 700 miljoni mitte-Eesti äridele ja asu-
tustele on laenatud. — Sellega jääks meie
oma äridele, linnadele, maakondadele jne. pool-
teife miljardilistest laenusummast kõigest Mk 800
miljoni ümber tarwitada. Seba laenusummat
peab meie tõstuse, laubanduse, maakorralduse,
linnade ja maakohtade ülesehitamifets jne.
liig wäikseks pidama.

Kassa tagawarad mis aasta algul
kõikide pankade hoiufummadest 11,3% fänni-
tasid, on aasta lõpufs suurte laenuandumiste
tõttu 5,38% peale alanenud. Kõige suuremad
kassatagawarad on aasta lõpul olnud aktiip-
pankabel — 12,45% hoiufummadest, sellele
järgneb ühispankade grupe — 10,4% siis panga-
kontorite grupe — 3,6%. Nende arwud näi-

*) Waata Eesti Majandus nr. 4. „Eesti raha-
asutuste arenemine 1920. a.“

tavad, et meie pangad laenusoovijatele võimalikult vastu tulla tahtes, wististe sagedaste oma passiiv operatsioonidele lahju on teinud.

Pankade oma wäärtpaberite alla mahutatud summad ei tõuse üleüldiselt kõrgele, kuid, wõrreldes oma-kapitalidega, on siin sagedaste ülejõu omandamist märgata. Nii on ühispankade grupel wäärtpaberite all 84% oma kapitalidest. Eesti Pankal — 70,5% aktsiapankadel 12,5%. Ühispankade kohta peab juure lisama, et nende wäärtpaberid õndsja Wene-aja pärandus on, mis omal ajal asutuste oma kapitalidest isegi märkja juurema kapitali enda all finni pidas.

Korrespondentide arwete juures oli juhus juba eespool peatada. Et kogutud andmetest ja rahaministeeriumi tabelitest wahelord oma- ja wäljamaa korrespondentidega wälja ei paista, siis on wõimata siin kohal mingisugust täpemat analüüsi ette wõtta. Aktsiapankade juures paistab järjekindlana nähtus, et korrespondendid nendele wõlga on — arwatawaste Wenemaa korrespondendid, kellest midagi praegu saada ei ole — kuid teiste juures puudub see korrapäratus täiesti. Nii on aasta algul Eesti Pank oma korrespondentidele Mk. 7 miljoni wälja annud, 1. juulil on ta ise korrespondentidele Mk. 7½ miljoni wõlgu, aasta lõpuks aga ainult Mk. 2,6 miljoni wõlgu. Pankafontoritel on aasta algul korrespondentide käes Mk. 13,3 miljoni, aasta lõpul on nad aga ise korrespondentidele wõlgu Mk. 359,3 miljoni jne.

Peab tunnistama, et korrespondentline wahelord meie ühispankade juures alles wäljaarenemata on, mis rahalist läbitäimist märkja takistab. Ei saa ka kiidelda meie äriameeste

pankade tarwitamisega just korrespondentlike läbitäimise arendamise suhtes. Raha ülesaatmist pankade laudu, dokumentide inkaspeerimist jne. antakse pankade hoolts wõrdlemise harwa, kuna raha armastatakse sagedaste enesega kaajas wabada ja dokumentide järele jissenõudumist mõnel tõsil teel toimetada.

Lõpuks ei saa märkimata jätta osjaolu, mis meie elukalliduse tõusule ja laenuasutuste raskete seisukorrale tõsiselt kaasa mõjub s. o. laenuasutuste rohkus wõrreldes nende operatsioonidega, mis pankadel wähest kapitalide tõttu wõimalik on teostada.

1. juulil mullu aastal oli Eesti Pankas, aktsiapankades, pangafontorites ja Wene pankade jaostondades kokku 230 ametnikku ja 182 walitud tegelast, kokku 412 inimest, samal ajal oli nende laenuasutuste liitide poolt wälja antud Mk. 333.725 tuhat laenusid. See teeb iga tegelase kohta Mk. 800.000. — Arwame iga tegelase palgaks mullu aastal keskmiselt ainult Mk. 2000 — kuus, siis tuleb ainult tegelaste palgakaks maksta Mk. 800.000 pealt Mk. 24.000 — ehk 3%! Peale selle muidugi ruumide üür, kütte, walgustus, kontori posti, telefoni, telegrafi jne., kulud ja lõpuks ka hoiussummade pealt makstud protsent. Et andmed laenuasutuste tulude ja kulude, samuti ka puhutafasu üle awaldatud tabelites puuduvad, siis ei sa siin seda küsimust tõsiselt arutusele wõtta. Kuid juba tooduti arwud näitawad, et meie rohondus praegusel kujul iseendae ja rahwamajandusele ning riigile hädaohtlikuks wõib saada. Kuid sellest teine lord.

15. 5. 21.

Tallinna börse tegewuse ülewaade

1. I. — 30. IV. 1921. a.

B. Spreckelsen.

Siin juures toodud diagramm naelsterlingi kursi liikumise üle Tallinna börjel käesolewa aasta esimeste nelja kuu jooksul palub meile erilist selget pilti meie marga kursi arenemise üle tähendud ajal. Kuigi üffitute wälisraha liikide wastastikune wahelord tihti teist-sugune kujuneb, kui wäljamaa börjedel, siiski on Tallinna börje kursides lohkulolaline ühtlus ja üffitute rahaliitide kursi käigus peegeldub selgelt meie kogu turu arenemine. Nii on Salla marga kurs eriti kõikum ja ta noteeritakse Tallinna börjel enamasti üle pariteedi,

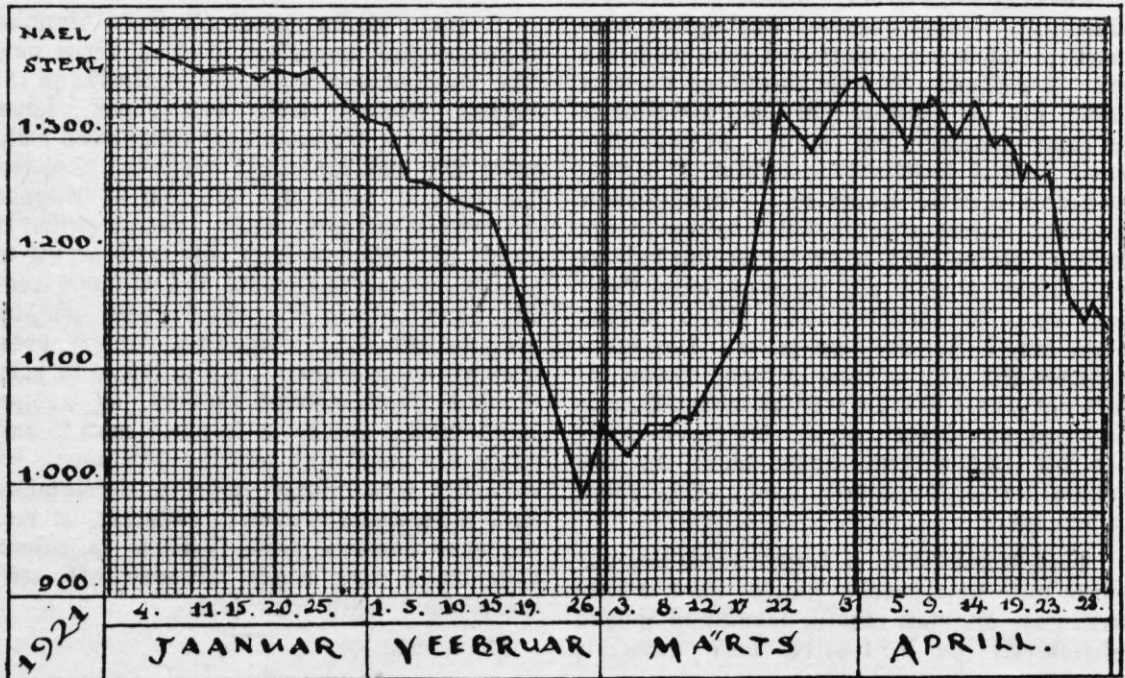
wäljamaa börjedega wõrreldes. Pea niisama kõikum on Soome mark, mida aga koha peal hõrikult alla pariteeti saada wõib. Naelsterling ja Rootsi kroonid onnawad sellewastu kõige paremat ülewaadet meie kursist, kuna aga meie börjel kõige rohkem lepinguid naelsterlingi peale on tehtud, on selle kurs ka käesolewa kirjutuse alusets wõetud.

Eesti marga järjetindel langemine jõudis käesolewa aasta jaanuaril oma kõrgusetipuni, Börsekurs kõikus 1350 ja 1400 wahel naelsterlingi eest, kusjuures see kurs pealegi tege-

litule olukorrale ei vastanud. Eraturul seisis kurs umbes 1425 ümber, kuna teiste rahaliikide vahakurs börse omast veelgi rohkem labtu läks. Kõige selle tõttu oli läbitäit börjel äärmiselt väike, kuna ühe börse päeva läbitäit kestmiselt ainult 1½ miljoni Eesti marga ümber kõikus. Nõudmine välisraha järele oli seejuures äärmiselt elaw. Waba sisseweo luba-nemise tõttu oli kaupade sisseweol jaanuari kuul suur, mis omakord tungiwamat tarwidust välisraha järele sünnitas, kus juures aga waluuta müüjad tagasihoidlikud olid kurfi tõusu ootel. Lõpuks ei jätnud ka walitjuse kriisiga seotud ebakindlus turu peale mõju awalda-

jaalide valmistamine, mis omakord määratuid summasid Eesti markades tarwitas; sellest järenew kiisilus rahaturul mõjub omakord tagasihoidwalt ostjale peale.

Kui jaanuari lõpul suuremad summad väliswaluutat turule ilmusid, leidsid need esialgu kergelt ostjaid, mille tõttu läbitäit börsel küllalt kõrgele tõusis. Kui aga kurfid itka enam ja enam langesid, hakkasid ostjad endid tagasi hoidma, mis aga veel kiiremat kurfide langemist sünnitas. Nagu meie diagrammil näha, kaubeldi naelsterlingid 26. weebruaril koguni 985-ga, kusjuures läbitäit börsel koguni koljuulas, nii et sellesama päewa läbitäit ai-

maft. Kabineti kriisi lõpule jõudmisel oodati küll teatavat kurfi paranemist — üldiselt oldi aga meie kurfi edaspidise arenemiskäigu üle õige pessimistlikel arwamisel.

Walitjuse moodustamine jaanuari lõpul wastas aga erakorraliselt majandusliste ringkondade soovidele, juurde tuli börse peale nii mõnuw veel erakorralisem sündmus, nimelt meie wabariigi de jure tunnistamine.

Nendele poliitilistele teguritele seltsisid puht-majanduslikud, mis omalt poolt eriti palju väliswaluuta kurfi langemiseks kaasa-mõjuma pidid. Nimelt on weebruari ja märtsi kuul jää olude tõttu meie sisseweodu harilikult enamwähem seismas, mis loomulikult nõudmist väliswaluuta peale äärmiselt piirab. Ühtlasi on sellel ajal suur puu- ja metsmater-

nult 1½ miljoni Eesti marka oli. Sellega olid aga kurfid oma madalama määrani jõudnud ja hakkasid kindlamaks muutuma, mille tagajärjeks kohe suuremad ja elawamad ostud olid. Kurfi tõusmise tagajärjel hakkasid aga omakord müüjad tagasihoidma, mille tõttu läbitäit peaaegu koguni kadus ja kurs mõne päewa jooksul kuni 1325-ni tõusis. Jälle tõus-mast pakkumistest on aga küllalt, et kurfi tõikuma panna ja meie näeme, et kurs umbes ühe kuu jooksul 1275 ja 1350 wahel kõigub.

Wahupeal muutus aga laewasõit ja sisseweedu elawaks, mis nõudmist väliswaluuta järele märksa tõstis. Sellega ühenduses awalbadi mitmelt poolt arwamisi, ehk rehtendati koguni ainja võimalusega, et naelsterlingi kurs mõne kuu jooksul kuni 2000-ni tõuseb.

Sündis aga wastupidi. Aprilli algul oli märgata, et suurenenud nõudmisele ka sellekohane pakkumine vastuseis, mis nõudmise täielikult rahuldas, selle tihti koguni ülekulus. Kõige selle tõttu oli läbiläinud börsel eraforraliselt suur ja igakord, kus kurs tõusma näis, jures seda suurenenud pakkumine jälle tagasi. Kurssid hakkasid selle tõttu ifta enam ja enam langema, aprilli lõpul aga, nagu diagrammil näha, kukkusid nad järsku. Wiimasel aprillil oli naelsterling 1050 peale langenud, seegi ainult 65 punkti kõrgemal seisest, kui kurssiiseis kõige madalam punkt weebruari lõpul oli.

Selle eraforralise suure kurssi langemise põhjuseid peame seekord küll järgmistes asjaoludes otsima. Kohalik Wene Nõukogude esitus tarwitas suuremaid summajid Eesti markasid. Kaupade läbiweo kuludes, nagu raudtee weoraha, ümberlaadimine sadamas jne., kui ka suurema hulga kartulite eest maksmiseks, mida Wabariigi Walitsus Eesti markade eest müünud, oli raha tarwis, mille saamiseks suuremal hulgal väliswaluutat realiseerida tuli. Sellest siis eeskätt kurssi langemine jarnasel momendil, kus välisraha nõudmine eriti suur.

Teiselt peame silmas pidama, et meie oma üleüldist rahalist seisukorda praegu mitte liig pessimistlikelt waadelda ei pruugi. Üleüldisest majandusriisijst tekkinud hindade langemise tagajärjel tarwitas meie siisewedu, arwates, et ta läinud aasta omast mitte suurem ei ole,

ainult 25%—30% jellest, mis meil minewal aastal väliswaluutat ära kulus. Teiselt peab tähendama, et kõitum konjunktuur meie importöörisid kõigesuuremale ettewaatusele sunnib, nii et siiseweo wabanemisest tekkinud kaupade ülejutamise hädasoht meie maale praegu mitte hädasohtlik ei ole.

Lühikest ülewaadet lõpetades juhin weel kord tähelepanekut kõige tähtsama asjaolu peale: meie kaupade müümine Eesti markade eest sunnib ostjaid väliswaluutat otsekohe Eesti markade wastu realiseerima. Käesolew kirjeldus näitab, misjulgust soodsat mõju jarnane realiseerimine meie rahaturul awaldab. Läinud aegadel on tihti jellest räägitud, et ekspordist saadud waluuta väljamaale jääb ja meile kasuduma läheb. Kõhima peab nüüd, kas meie senine poliitika, kaupajid väljamaale põhjusemõtteliselt ainult väliswaluuta eest müüa, ka õige oli. Meie waluuta kontroll oma ülesandest jagu ei jaanud, kuna suur küsimine on, kas üleüldise jarnase kontrolli teostamine võimalik. Kas ei oleks lihtsam korraldust teha, et väljaweo kaupajid Eesti markade wastu müüdaks ja ainult pankade kaudu. Kui pankade väljamaasidemed hästi korraldatud, ei oleks jarnane määrus meie väljaweo mitte takistuseks, kuna aga kaupade ostmiseks tarwilik väliswaluuta jarnasel wiisil kohe realiseeritud saaks ja otsekohe turule pääjeks.

T ö ö s t u s .

Eesti Tööstuse-ettewõtete arw 1920. a. lõpul

tööstuse alade ja suuruse järele. (Kaubandus-tööstusministeeriumi statistika-büroo loetlused).

Tööstuse alad.	Suur tööst.	Kesk tööst.	Väike tööst.	Kokku
Tekstiil-tööstus	19	217	316	552
Paberi-tööstus	26	69	62	157
Puu-tööstus	26	48	140	214
Raha tööstus	10	77	339	426
Kiwi- ja muldade ümbertööt.	20	33	42	95
Metall-tööstus	40	131	347	518
Keemia-tööstus	12	58	106	176
Toidu- ja maitse- ainete tööstus	20	274	249	543
Muud tööstused	—	—	9	9
	173	907	1610	2690

Märkus: Suurtööstus — 20 töölit ja rohkem (ilma jõumaf. 30 t.); kesktööstus — alla 20 t. (ilma

jõumaf. 5—30 t.); väiketööstus — ilma jõumaf. ja alla 5 t.

* * *

Eesti tööstus-ettewõtete arw 1920. a. lõpul tööstuse suuruse ja maalondade järele. (Kaubandus-tööstusministeeriumi statistika-büroo loetlused).

Maalonna ja inna nimetus.	Suur tööst.	Ettevõtete arw Kesk tööst.	Väike tööst.	Kokku.
Harju maakond	10	44	23	77
Tallinn	67	304	604	975
Järwa maakond	7	33	83	123
Paide	2	9	15	26
Saaremaa	—	9	11	20
Kuresaar	1	6	8	15
Läänemaa	1	21	23	45
Haapsalu	—	6	19	25
Lartu maakond	6	51	70	127
Lartu	20	128	291	439
Walga maakond	—	1	6	7
Wall	2	25	60	87

Maafonna ja linna nimetus.	Ettemõtete arv				Maafonna ja linna nimetus	Ettemõtete arv			
	Suur tööt.	Reft tööt.	Wälite tööt.	Kokku		Suur tööt.	Reft tööt.	Wälite tööt.	Kokku
Wõru maakond	2	20	16	38	Wärnu maakond	12	36	16	64
Wõru	—	7	30	37	Wärnu	12	29	45	86
Petseri maakond	—	4	1	5	Wiljandi maakond	2	49	70	121
Petseri	—	3	2	5	Wiljandi	7	25	54	86
Wiru maakond	10	51	48	109	Baltiski	—	—	1	1
Narwa	8	16	76	100					
Rakwere	4	30	38	72		173	907	1610	2690

Kaubandus.

Kaubawedu Eesti Wabariigi laiarööpalisel raudteel 1920. a. jooksul.

Silmitseme järgmisel leheküljel juuresolewat tabelit ühikajasjaliselt:

Toiduainete weos näeme aasta wäl-
tusel kahte hooaega: kewadene aprilli ja mai
kuul, ning sügisene septembrist kuni detsem-
brini. Nagu raudteewalitsuse andmetest näha,
tuleb sarnane nähtus kartuli weost, mis
peaasjalikult sügisel, siis ka lühemat aega kewad-
del sünnib. Raalu järele on kartulid weetud
kogu toiduainetest ligi 50%, j. o. 99,3 milj.
tgr. kogusummaft on 47,9 milj. tgr. kartulid.

Piha ja sool on järgmised kaalu järele:
26,3 milj. tgr. Kõige suurem wedu on sügisel
nowembri kuul — 5 milj. tgr.

Terawili langeb kolmandamale kohale
14,8 milj. tgr., siis tulewad kalad —
6,7 milj. tgr. ja piim — 3,5 milj. tgr.

Piirituse weo hooaeg on olnud suwel
juuli kuul ja sügisel nowembril. Üleüldse on
piirituse wedu tähtsuseta — 0,65% kogu weost.

Ehituse materjaalide wedu sünnib
peaasjalikult suwel — maist — augustini.
Kuna siin ühikajasjalisemad andmed puuduwad,
peab oletama, et talwel metjadest jne. wälja-
weetuid materjaale suwel ehituse hooajal, ko-
hale toimetakse.

Kütteained seisawad tähtsuse poolest
efimesel kohal: 44,97% kogu weost. Nende
wedu — peaasjalikult kütte puud, nimelt
252,9 milj. tgr., on wõrdlemisi ühetaoline.
Ainult kewadel mai kuul on wäikeft tagasimi-
netut märgata, kuna sügisel aegsalk, juba augusti-
til, nende kokkureedu raudteel uue hooaga algab.

Rahwta on tähtsuseta, ainult 0,37% kogu
weost, niisama majinad — 1,54%. Wõi-
maste juures on suwel juuni kuul elawust
märgata, weoprotsent tõuseb 4,68% peale —
nähtawasti põllutööstusmaterjalide kohaletoimetamise
hooaeg wõrdlemisi tähtsuseta on ka pudu-

kauba — 0,79% ja metallide wedu —
0,57% kogu weost.

Tähtsamal seisukohal on mitmesugu-
sed kaubad, 11,05% kogu weost. Kui
nende wedu kuude kaupa silmitseda, näeme, et
nende wedu 6,6% — algades aasta lõpuks
19,02% ni tõuseb. Seletataw on sellega, et siia
alla nähtawasti hulk transiit kaupafid on
arwatud, mis mitte eri kategooriasse pole kuu-
sunud. Üleüldiselt peab aga tähendama, et
transiit kaupade wedu 1920. a. nähtawasti
mitte suurt osa, meie üleüldise weoga wõrrel-
des, ei ole mänginud, mis oletada laiseb, et
meil jenni kaugelstki mitte kõik wõimised tran-
siit kaupade weos äratarwitatud pole, waid
et meie sellel alal weowõimalust weel palju
suurendada wõime.

Sõjawäe kraami wedu on aasta
algul elaw — 30,70%, langeb aga peale rahu-
tegemise aasta lõpuks 1,69% weale.

Kokku on weetud kaupafid 693,2 milj. tgr.,
sellest kõige rohkem kütteaineid, siis ehitusma-
terjaali, toiduaineid, mitmesugusi kaupafid ja
sõjawäe kraami.

Eesti transiit-kaubandus Wenemaaga 1920. a.

Narwa kauba.

Sõjalõpust kuni aasta lõpuni.

(Kaub. Tööst. Min. Statistika Osakonna kokkuvõtte)

A. W e n e m a a l e.

Soola	51.192 pd.	(899,5 ton.)
Puud toiduained	147.171 "	(2418,1 ")
Rahl ja nahakaup	85.368 "	(1400,0 ")
Puud	281 "	(4,6 ")
Puukaup	188 "	(3,1 ")
Baber ja trükitööd	29.587 "	(486,2 ")
Tekstiil-, riidekaup ja ja- landud	126.126 "	(2062,1 ")
Raud ja teras (toorelt ehk poolwalmis)	23.504 "	(385,3 ")
Teraskaubad ja käsitöö- riistad	90.837 "	(1489,8 ")

Muud raud-kaubad . . .	70.317 "	(1153,2 ")	Mineraalõlid ja rasvad	6.375 "	(104,6 ")
Lina- ja waffkaubad . .	116.655 "	(1814,7 ")	Muud õlid ja rasvad . .	523 "	(8,6 ")
Wõlutöömasinad ja riistad	435.781 "	(7146,9 ")	Gummi kaup	3.428 "	(56,2 ")
Mitmesugused masinad ja				Keemia ained ja saadused	120.589 "	(1977,6 ")
weeriistad	43.318 "	(710,4 ")	Segakaubad	45.405 "	(744,7 ")
Instrumendid, apparaa-				B. W e n e m a l i t.			
bid ja mõeduriistad . .	7.120 "	(116,8 ")	Wineer	145.288	pb.	(2382,7 ton.)
Kiwi-kaubad (teritamise ja				Linad	69.077 "	(1132,9 ")
lihvimise kiivid) . . .	22.345 "	(366,4 ")	Mitmesugused kaubad . .	1.402 "	(23,0 ")
Kiwi-kiwi	69.670 "	(1142,6 ")				

Wäljamaa.

Inglismaa.

Rahaturul annab ennaft majandusline kriis tunda. Äride ja wabrikute ladud on kaupad täis, mis praegusest kaugeft kallima hinnaga on sisseostetud ja walmistatud, ja küsimus ei ole enam tagotwarade realiseerimises ilma kahju kandmata, waid puudutab äride ja wabrikute olemasolu — to be or not to be! Sularaha järele tarwidus suur, sest kriisi peab ainult see wälja, kellel rahalised tagawarad ei löpe. Kuna Inglise pangapoliitika juhib mitte üfki maksuabinõude, waid ka krediidi inflatsioonist wastased on, siis ei tule pangad krediidiabinõuetele mitte liig lahkelt wastu, waid piilawad omi seisukohti wõimalisult kindlustada, et kriisi realiseerimisel wõimalisult wähe kahju kanda.

Inglise panga äritegewust näitab järgmine tabel mis jama lht. teisel weerul.

Kui waadelda hoiusummade seisu, mis Inglise pangas peaaesjalisult wabadest äride ja pankade summadest koos seisab ja sellepärast rahaturu seisuksorda kõigeparemini peegeldab,

Arwete nimetus.	The Economist andmed.)				miljonites naelsterlingites.
	27 mai 1914	16 apr. 1919	6 detš. 1919	14 apr. 1920	
Wäljalastud pangad	28,9	76,2	88,1	106,0	131,2
Kuld rahas ja kangides	35,9	85,2	91,8	112,4	126,8
ühiskondl. hoitulum	19,0	27,7	20,8	19,3	19,4
Muud hoitusummad	41,2	116,5	146,5	122,8	126,0
Wefelid jne.	41,4	78,3	78,8	79,8	72,2
Waliituse laenuid	11,0	56,1	84,3	55,1	77,1
Tagaw. panga kohust.	42,5%	19%	13,2%	17,5%	10%

Auru ja mootor traktorid, auru- ja hobusejõulisi wiljapeksumasi-
naid, robu- ja wiljaniitjaid, hobuserehasid, auru, wikatid, luiskusid,
(kõwasid), randa, naelu, weskikiwi walamise materjaali ja mitme-
suguseid muid põllumajanduslisi tarbeid

soowitab

Tallinna Eesti Majandusühisus

Wiruwärawa puisteel 21. Kõnetraat 85.

fiis on näha järjekindlat tagasi minekut viimasesel ajal: 1919. a. lõpus 146,5 milj. naelsterl. f. o. üle 20%. Diskont on suurenenud, kuid mitte uute pangatähtede väljandmise kulul, vaid valitsuse laenude vähenemise arvel. Panga seisukord näib siiski viimasesel ajal kindlamaks läinud olevat, äri seisuga 15. detsembril a. võrreldes, kus kullatagawara ja liikumas olevate pangatähtede vahetord kõige ebasoodsam, ja tagawarade % kõige väiksem: pangatähtede hulk on nüüd vähenenud ja kullatagawara kaswanud.

Kitsendama oma tegewust on ka teised pangad sunnitud nagu 9 suurema erapanga ülewaade näitab:

	Jaan. f. a.	Weebr. f. a.	Märts f. a.
Kassa jne. (milj. naelstrl.)	256,2	247,4	244,8
Raha jookswal arwel . .	98,9	87,9	82,6
Diskont	361,9	328,9	282,1
Laenud	845,1	843,5	862,6
Kapital	115,4	115,6	115,6
Hoiusummad	1810,1	1754,4	1715,0
Arifeis	2013,9	1947,5	1899,9
Sulatagawarad kohustus-t	14,1%	14,1%	14,3%

Ka siin on hoiusummade vähenemist näha, kolme kuu jooksul ligi 100 milj. naelsterlingi võrra. Piiratud on ka lähitehjalist ärilist laenu—diskonti, kuna pitemaajalised ja kindlama otstarwega laenud koguni suurenenudki on, nähtawasti wastutuleku mõttes klientide raskustele. Üleüldiselt on märgata, et pangad oma sulatagawarade suurendamise eest hoolt peawad, eht see praegusel tingimistel küll raske näib olevat. Arifeis on vähenenud 2.013,9 milj. naelstr. pealt 1.899,9 miljoni naelsterlingini.

Wäliskaubanduses tundub ka üleüldine seisak, mis ilmapiisatab, kui käesolewa aasta andmeid läinud aasta omadega võrdleme. Nimelt oli sisse- ja väljavedu, miljonites naelsterl. aasta esimesel weerandil, f. o. 1. jaan. — 1. aprillini

	1920 aastal	1921 aastal
sissewedu	530,2	307,6
wäljavedu	370,6	254,6
sissewedu suurem . . .	159,6	53,0

Wäliskaubanduse läbikäigu vähenemisele aitab kaasa hindade langemine, mis kuni 40%-ni endistest hindadest ulatab.

Et siin aga ka teistsugused mõjud kaastegewad, näitawad järgmised andmed:

	Sümene weerand	
	1920 a.	1921 a.
Sissewedu (milj. naelstr.)		
toibuaineid	192,4	147,7
tooresaineid	234,3	80,2
walmisaineid	102,7	78,8
mitmesuguseid	0,8	0,9
Kokku	530,2	307,6
Wäljavedu		
toibuaineid	13,0	9,8
tooresaineid	45,0	19,4
walmisaineid	233,2	194,9
mitmesuguseid	4,3	3,7
re-export	75,1	26,8
Kokku	370,6	254,6

Selles tabelis torkab kõige rohkem filma, kuba tooresainete sissewedu langenu 234,3 miljoni naelsterl. pealt 80,2 milj. naelsterlingini, mis küllalt selgelt tööstuse raskustest tõneleb, mis suguste raskustega ühendada tuleb igatahes ka teiste kaubaliikide wäliskaubanduse läbikäigu vähenemist käesolewal aastal.

(The Economist).

Poolamaa.

Rahamärklide hulk on weebruari kuu jooksul 7,5 miljardi marga võrra kaswanud. Üleüldse oli rahamärklised liikumas, wäljaantud Poola panga poolt

30 novembril	45.616,6 milj. marka.
31 detsembril	49.361,5 " "
31 jaanuaril	55.079,5 " "
28 webruaril	62.560,0 " "

Wäljaantud pangatähed on peaaesjalikult riigi puudujäägi kattets läinud, nii et walitsuse wõlg riigipangale järgmiselt kaswanud on

30 novem.	1920 oli wõlg 52.625,0 milj. m.
31 detsemb.	1920 " " 59.625,0 " "
31 jaanuar.	1921 " " 65.625,0 " "
28 weebr.	1921 " " 77.125,0 " "

Restmiselt on puudujääk iga kuu 8 miljardi, nii et kuni 1-se juunini f. a. 24 miljardi marga võrra uut paberiraha tuleks wäljaanda.

Kafta saak on Galitsias läinud aastal ainult 765,090 tonni olnud, kuna ta 1919. a. 833,980 tonnini ulatas. Põhjusets on märgataw nafta tagawarade otjalõppemine senises rikkamas Borislami piirkonnas: ainult mõned

üfiktud hallikad jõuavad seal praegu naftat üle 4 waguni päevas anda, kuna paarkümmend aastat tagasi keskmine päevajaaft 50 waguni ümber oli. On karta, et uusi puurimise töid mitte liig energiliselt ei tehta, nii et üleüldine nafta saaf tulewikus sedawõrd kahaneb, et wäljeweoks midagi enam ei jätlu ja lõik omamaa tarwidutseks ära kulub.

Lootusi pannaatje peaaajalikult juba uue maanurga peale, mis ennustamiste tdestamisel tulewikus uueks naftatõõstuse kesklohas peaks muutuma. Nimelt on Poola, kui ka wäljamaa geoloogid Poola wabariigi lõunapoolsemas osas, Karpaatides wastu Rumeenia piiri, Põlutšias suuri naftalademeid leidnud ja Poola, peaaajalikult aga Prantsuse kapitaal on asjaft äärmiselt huwitatud. Paljud rikkamad leiukožad, Kosmaczis ja Wittowis on ostuteel prantsuse kapitalistide kätte läinud.

Ra u a t õ õ s t u s paraneb waid pikka saanud sõja haawadest. Kõige rohkem talistusi teeb kiviõde ja kofsi puudus: läinud 1920. a. saad tehased ainult 54,8% kiviõlile ja 38,5% kofsi jellest, mis neil tarwis oleks läinud. Siis on ka rastusi rauamulla saamises, mida enne sõda lõuna Wenemaalt sisseweeti. Tarwitada tuleb nüüd ainult omamaa rauamulla, mis rauaajalduse poolest aga waene ja mille ümberõõtamine ainult parema ajaldusega rauamullaga segatuna kajulik on. 1919. a. wõrreldees on siiski tõõstus edenenu: malmi saaf oli 1919. a. — 16,000 tonni, 1920 a. — 42,000 tonni; terase saaf oli 1919. a. — 16,000 tonni, 1920. a. — 69.100 tonni.

Ra u b a l e p i n g Ungariga, mis hiljuti tehti, tõõtab lähidat kaubanduslist läbikäimist mõlemi maa wahel. Põlammaa warustats jelle järele Ungarit tekstil kaupadega, põlutõõ masinatega, klaasiga, küünaldegaga jne., Ungari wastats wiljaga, maifiga, lihaga, nahkadega, willaga, arstiriistadega, automobiilidega jne. Läbirääkimised on käimas kaubalepingu asjas Itaaliaga.

(The Economist).

Hinnad Soome turul.

Helsingi Eesti konsulaadilt.

Soome paberiihijus on alandanud post-, kirjutus- ja trükipaberi hindu 10 prots., pergamiini hinda 10 prots. ja n. n. kraftpaberi hinda 15 prots.

Wõ i minutihind on praegu 37—39 Smk. kg. Oli. Ameerikast teatatakse, et Texas Grude õli hinda on alandatud 1½ dollarit tündri pealt.

P u u t u r g. Siitamaani on sel aastal 3000 meft müüdüd 6000 standarti (resp. 30.000 stand. 1920. a.) 3" × 9" kauba hind on olnud 25 naela, 7" battens 15 naela 10 sh. ja 6" battens 14 naela 10 sh, kuid kaupa on wähe tehtud. Igatahes wõib märgata teatud elamuft puukaubaturul. (Eta)

Puuturg Rootsis ja Soomes.

Puude wäljavedu on Rootsi ft praegu peaaegu täiesti seismas. Põhjuseks on liig kõrged hinnad, millega ostjaid ei leidu. Ostuhimu ergutamiseks tarwitawad puudärid hindu alandada. Hiljuti on Rootsi ja Soome metsaomanikkude ühijuse ja Rootsi puuwäljavedajate ühijuse efitajatel Soomes koosolek olnud, kus, nagu Rootsi lehtedele Soomest telegrafeeritakse, edaspidise ühistõõ aluste kohta kokku on lepitud. Kõkkuleppe järgi on Soome ärid õiguft saanud järgneva nelja nädala jookful kuni 100.000 standarti niisuguse alandatud hinnaga ära müüa, nagu nad ise heaks arwawad, mispeale Soome müügihind Rootsi omast 6 Inglise naela standardi pealt odawamaks määratakse. Juhatus olewat otfustanud nimetud nelja nädala jookful Soome 7-tolliliste plankide hinnaks 16 Inz. naela ja samasuguste Rootsi plankide eest 22 Inglise naela määrata. Pärast seda, kui kokkulepitud kwantum müüdüd, tulewad Rootsi ja Soome ühijused uuesti kokku uute hindade määramiseks. Lõuna-Soome puukauba keskmiseks hinnaks wõiwat siis arwesse tulla 14 naelstr. männi- ja 12 naelsterl. kuusepuude eest.

Teiselt poolt teatab Rootsi puuwäljaveo ühijuse müügiühijus, et wiimasel ajal Hernõsandi piirkonnast Prantsusmaale meetawa puu eest on saadud 1000 frantki pr. 165 kub. standardi 2½ × 7" kuusepuu eest ja Dwerbotenist Hollandise samasuguste dimensioonidega standardi eest 260 florini job. (Eta)

Puuturg Soomes.

(Helsingi Eesti konsulaadilt).

Soome ja Rootsi metsa wäljaveo ühijused on leppinud põhihinnaks 7" battensidele Soome sadamas job 16 naela standart ja Rootsi sadamates 22 naela standart. Suuremat müüki pole weel tehtud. Prantsusmaa, Belgia ja Holland küsiwad puukaupa, kuid Inglismaa wakis weel. Aprillikuul on Soomes müüdüd kõigest 1.500 standarti. Wiimasel ajal noteeriti kõigest 18 naela 7" = kaubale cij Inglise sadam. Kuid n'i odawa hinnaga pole müüdügi kaupa tehtud. Wene sinne kaubadelegatsioon kawatseb osta Soomest 100.000 kub. sülda põletispuid. E.A.

Wäljamaa pankade äriseisud ja rahakursid.

Panga nimetus	Kulla ja hõbeba ta- gawara	Diskont ja laenu	Wäljalas- tud panga- täheb	Soiusum- mad	Naesterlingi kurs		Märkused
					Pariteet	Kurs 14. apr.	
(M iljonite s)							
Inglispank, naesterl. 13. apr. f. a.	126,5	131,9	128,5	132,4	—	—	
Prantsuse pank, frcs. 7. apr. f. a.	5.772,5	5.246,7	38.695,6	3.131,0	25,22 ¹ / ₂	55,05	
Hispania pank, peseta 9. apr. f. a.	3.073,1	2.108,8	4.254,5	1.189,7	25,22 ¹ / ₂	28,11	
Ameerika Ühisriik. Föb. Tag. Bank, doll. 11. apr. f. a.	2.264,0	2.154,7	3.061,0	1.646,1	4,86 ² / ₃	3,91	
Jaapani pank, jeni 26. weebr. f. a.	1.275,9	171,8	1.118,4	1.458,1	25,4 ¹ / ₂ b. *)	5 b. *)	*) jeni kurs
Saksa pank, mrl. 31. märtsil f. a.	1.100,5	90.638,9	64.382,2	33.077,8	20,43	248	
Schweitsi pank, frcs. 4. apr. f. a.	641,4	472,2	961,4	118,6	25,22 ¹ / ₂	22,62	
Rootsi pank, kroonid 2. apr. f. a.	281,8	598,8	725,3	231,4	18,15	16,38	
Austria pank, kroonid 28. weebr. f. a.	11,8	30.918,7	38.352,6	4.838,5	24,02	1375	
Ungari pank, kroonid 28. weebr. f. a.	0,2 ^{*)}	13.363,5	15.571,0	5.531,3	—	—	*) hõbe raha
Isheho-Slowakkia wabar. pank, kroonid 31. märtsil f. a.	— ^{*)}	3.653,7	10.921,9	1.479,5	24,02	283	*) Ühe wõetud abud- misi end. Austria- ling. panga wastu 9,526,7 milj. krooni
Norra pank, kroonid 7. apr. f. a.	147,3	413,0	419,6	88,3	18,159	24,32	
Daani pank, kroonid 31. märts f. a.	227,6	329,3	517,0	63,6	18,159	21,61	
Bulgaria pank, leu 30. nov. m. a.	54,0	287,8	3.390,9	1.183,9	25,22 ¹ / ₂	330	
Serbia, Kroatia ja Slo- wenia pank, dinar 31. märts f. a.	64,3	3.483,1 ^{*)}	3.500,4	233,5	—	145	*) Soenud walitajafela
Poola pank, marl 28. weebr. f. a.	51,3	82.224,0 ^{*)}	62.560,0	12.146,4	20,43	3150	*) Sellest 77.125 m. l. walitajufe laenu.
Soome pank, marl 31. märts f. a.	42,6	264,2	1.476,0	80,7	25,22 ¹ / ₂	182	

(The Economist andmetel.)

Piimasaaduste hinnad Soomes.

(Helsingi Eesti konsulaadist).

Piima meiereivõdi hind on minutikaubas praegu 34.— Smf. lg. ja sekuridikaubas 31.— Smf. Engros hinnad 2 Smf. odavamad.

Piimahind on langenud 25 penni liitrikt, nii et liitrihind praegu Smf. 1.50 on. E.M.

Kaubohinnad väljamaal.

Wili:	21. apr.	23. apr.
New-York (centi busch.)		
Dali nisu nr. 2.	161	165
Punane nisu	159	163
Rukis, loku	151 ^{1/2}	151 ^{3/4}
Suhkur:	21. apr.	23. apr.
New-York (centi lb.)		
Suhkur centrifugal	5,64	5,64
London (sh.—cwt.)		
Suhkur—Walge Jaama	29/6	29
Rohwi:	21. apr.	23. apr.
New-York (centi lb.)		
Rohwi fair Rio nr. 7.	6.—	6.—
" mai fuu	5,68	5,62
" juuli f.	6,12	6,06
" september	6,52	6,46
London (sh. cwt.)	21. apr.	23. apr.
Rohwi mai f.	38/6	38/6
" juuli f.	38/3	38/9
" september	39/6	40/6
Metallid:		
New-York.	21. apr.	23. apr.
Zina (cent. lb.)	30,87	31,12

Raud Kort. Pacif. nr. 2		
(doll. ton.)	25.—	25.—
Tsint (cent. lb.)	6,25	6,25
Höbe (cent. unts.)	60 ^{5/8}	57 ^{7/8}
" Waljam "	99 ^{1/2}	99 ^{1/2}

London naelstr. ton.) 21. apr. 23. apr.

Wajl (Staud.)		
müügi: tonn	900	500
per. kassa	69 ^{3/8}	69 ^{7/8}
per. 3 ff.	70 ^{1/8}	70 ^{1/4}

Öli, tärpentiin jne. 21. apr. 23. apr.

New-York (cent. gall.)		
Tärpentiin	62.—	62.—
Petroleum, Staud. White	17,50	17,50
" tristernis	8,50	8,50

London (sh. cwt.) 21. apr. 23. apr.

Tärpentiin, loko 56 61

Linaseeme: 21. apr. 23. apr.

London (sh. cwt.)

Bomb. p 17^{1/4} 17^{1/2}

La Plata 13^{3/4} 14^{3/8}

1 barr. 196 Ingl. naela=	88,9 fg.
1 Ingl. nael (lb.) =	453,6 gr.
1 gall. =	3,79 litr.
1 Ameerika tonn =	907,18 fg.
1 Inglise tonn =	1016 fg.
1 unts =	31,1 gr.
1 cwt. =	50,8 fg.
1 busch. =	{nifu 27,2 fg. rukist 25,4 fg. (Kaupalehti).

Seadused ja määrused.**Määrus piirituse fiske- ja väljawaes kohta.**

Wabariigi walitjuse poolt ajutise walitjuse korra § 12a põhjal 3. jaanuaril 1921. a. wastuwõetud tollide ja teiste fiske- ja väljawaes maksude kohta käiwa seaduse („Kiigi Teataja“ nr. 4, 1921. a.) teostamiseks pannakse maksma järgmine määrus:

1) Keelatakse ära piirituse fiskewedu Eesti- ja Riigima keelatakse ära piirituse läbiwedu transiiti Eesti kaudu laewades, mahutusega alla 100 netto registertonnini.

2) Keelatakse ära p. 1. tähendatud läbiweta piirituse ümberpaigutamine teiste laewade peale Eesti territoriaalpiirides, välja arwatud hawarii juhtumistel.

3) Zgajugust piirituse väljawedu Eesti, fiiia hulka arwatud ka p. 2. tähendatud piiri-

tus, lubatakse ainult laewades, mahutusega mitte alla 100 netto reg. tonni.

4) See määrus hakkab maksma 1. maist 1921. a.

5) Selle määruse rikkujad wõetakse wastutusele R. n.-s. § 29 põhjal.

„R. Teataja“.

Määrus nappide ja liidõride pealt wõetawa väljawaesmaksu kohta.

1) Väljamaale weetawate nappide ja liidõride pealt wõetakse iga toobi pealt 150 marka väljawaesmaksu.

2) Rahaministri korraldusel maksetakse nimetud väljawaesmaks tagasi, kui eksportõõr kolme kuu jooksul, väljawaes päewast arwates, sellekohased tõendused on ette pannud, et väljawaes nappid ehk liidõbrid on selle maa tarwitamiseks läinud, kuhu nad olid määratud.

3) Napsi ja liivõri mõis Eesti wäljave-
bada ainult niifugustesje maadesje, mille sea-
dused nende sissewedu lubawad.

„R. Teataja“.

Rahaministeeriumi ringkiri kõigile awaliku
aruandmise korra alla käivatele ettewõtetele.

Wene natsjonaliseeritud wäärtpaberite ma-
hakustutamisel kahtlaste wõlgadena, otsek. ma-
sude seaduse 1914. a. wäljaanne § 519 p. 1
lit. „3“ põhjal, panen ette kõigile awaliku
aruandmise korra olla käivatele ettewõtetele
aruannete walmistamisel juhteks wõtta järg-
mist.

1) Wäärtpaberid, mis aruande aasta lõ-
puls ettewõte porijelli jäänud, tulewad bilan-
sis näidata nende ostuhinna järele; kui aga
wiimane on börse hinnast kõrgem, siis börse
koteerimishinna järele 15. juuliks 1914. a.;
nende paberite jaoks aga, mille kohta tähen-
datud börse päewal hindu määratud ei ole,
wõdetagu 1914. a. wiimane ametlik börse hind;
kui aga mõnede paberite kohta 1914. a. amet-
liku hindu hoopiski ei olnud, siis tulewad nii-
fugused paberid näidata nende hindade järele,
misfugustega nad ära on tähendatud 1913. a.
lõpubilansis. (Riigi-ärimaliku seaduse käsitam.
instr. § 55 p. 5 walitsewa senati ukaas 9. juu-
nisti 1914. a. nr. 7942, rahaminist. riigikirjad
20. ja 22. detsembri 1914. a. nr. 15.923
ja 15.966 ja 15. juunist 1915. a. nr. 7625.

2) Aruandwad ettewõted, kes Wene wäärt-
paberid kahjuks on kirjutanud, on kohustatud
aruandele juure lisama isearalised nimetirjad,
äranaidates nendes: 1) paberite nimetusi, 2)
paberite arwu igast liidist, 3) nende wäärtuse,
a) ostu hinna järele, b) börse hinna järele,
äratahendades börsepäewa (walitsewa senati
ukaas 27. jaan. 1911. a. nr. 1066.

3) Tarwiduse korral mõis tähendatud pa-
berite õigupärasuse läbikatjuda 12. aprilli
1920. a. seaduse § 17 korras („Riigi Teataja“
nr. 61/62 1920. a. seadus nr. 179).

4) Wene wäärtpaberite hindamisel käsitada
2. mai 1919. a. seadust („Riigi Teataja“ nr.
30/31 — 1919. a., seadus nr. 77, arwates
üks Wene rubla ühe Eesti marga wääriliseks.
„R. Teataja“

**Määrused kaupade sissewewo ning tolli-
maksude kohta.**

Wabariigi walitsuse poolt 3. jaanuaril
1921. a. wastu wõetud seaduse põhjal tollide
ja teiste sisse- ja wäljaweo maksude asjus
(seadus nr. 32 „Riigi Teataja“ nr. 4—1921 a.)

pannakse maksma 15. maist j. a. alates järg-
mine määrus.

Kodumaa puumillakaupade pealt, mis wälja-
maale faadetud apreteerimiseks, wärwimiseks
ehk trükkimiseks, wõetakse tagajitoomise puhul
tolliraha § 188 ja 187 (wastawate punktide)
wähejuuruses.

Wäljawedu peab tõendatud olema tolli-
walitsuse poolt wäljaantud tunnistusega, kuhu
proowid külge pitseeritud.

Wabariigi walitsuse poolt 3. jaanuaril
1921. a. wastu wõetud seaduse põhjal tollide
ja teiste sisse- ja wäljaweo maksude asjus
(seadus nr. 32, „Riigi Teataja“ nr. 4—1921 a.)
muudetakse 23. aprillil 1921. a. finnitatud
tollitariif („Riigi Teataja“ nr. 31—1921. a.)
järgmiselt.

§§	Punktid	Kaupade nimetus.	Tollinor- mid	
			Mk.	Rs.
6	2a	Muutmata		
	2b	Titronid br. pp.	480	—
62	4a	Wene algustariifi järele, wäljaarwatud fivipähkliid	200	—
	4b	Kitipähkliid br. pp. . . .	30	—
173	8	Motorifletid:		
	8a	Kaherattalised, tüüfist . . .	5.000	—
"	Märkus	Motorifletid jälge finnitata- w üherattaline iste- korn, koos wõi lahuse, tüüfist	5.000	—
	8b,c	Muutmata.		
195	1	Muutmata.		
	Märkus	Looresiidi kangad ümber- tõetamiseks kodumaa wabrikutes kaubandus- ja tööstusministeeriumi tunnistusega ja proo- wide järele np.	1.200	—
"	2 ja 3	Muutmata.		

Käesolew määrus pannakse maksma 15. maist
1921. a. „R. Teataja“.

**Täiendaw määrus metsade ostu-müügi
lepingute kohta.**

28. jaanuaril 1921. a. Wabariigi walitsuse
poolt wastu wõetud määrus ostu-müügi lepin-
gute kohta („Riigi Teataja“ nr. 16/17—1920. a.)
täiendatakse järgmiselt.

Nimetatud määruse § 5 ettenähtud selle
määruse põhjal põlluministeeriumi poolt finni-
tatud lepingute täidesaatmise tähtaeg pikenda-
takse kuni 1. maini 1922. a., wõttes iga
tiinu eest, mille peale pikendus antud, 4200 mk.
pikenduse raha riigi kassaks. „R. Teataja“.

Kaubamaja O. Seisler & Co

Tallinn, Harju uul., nr. 24.

TELEFON 12-18.

Telegrammide adress: SEISLERCO.

OSTAB:

LINU JA LINASEEMNEID:

Pärnus, Abjas, Wiljandis, Tallinnas, Tartus, Elwas, Walgas, Karulas, Antslas, Mehikoormal, Rápinal, Wõrus, Petseris ja Lauras

METSA JA METSASAADUSEID. ———— OMAD SAEWESKID.

MÜÜB:

Põllutööriistu ja masinaid, rehepeksumasinaid, lokomobiiliseid, põllurammu, soola, suhkurt, nahka, määrdeõliseid, soodat, kiwisütt, tõrwa ja terpentini.

Eesti Klaasitööstuse Osühisus „EKO“

Peakontor Tallinnas, Raatuse tän. № 10, tel. 903.
Wabrik asub Lelle-Eidaperes.

= Wabrik walmistab kõiksugu pudelisi, =
NAGU MINERALWEE, ÕLLE, LIKÖÖRI,
ROHU, jne. pudelisi, KLAASASJU, NOUSI,
∴ KLAASPURKISI ja PIIMAPÜTISI. ∴

Wõtab tellimisi wastu. ∴ Proowid kontoris näha.

WABRIK OSTAB KÕIKSUGU KLAASIPURU (täkkisi).

Amortisatsioon riiklises arvepidamises.

Riiklistes ettevõtetes iseiseisva eelarwega ja arvepidamisega on tihti arutatud küsimust: Kas on otstarbekohane liikumata ja liikumat warandust amortiseerida.

Nagu teada on waranduste amortiseerimine tingitud kapitaali asutamiseft waranduste joetamisefks: teatud % waranduste hinnast kirjutakse kuluks krediteerides amortisatsiooni kapitaali arwet. Era ärides jääb harilikult amortisatsiooni kapitaal aktiwas eraldamata, seda tarwitakse nagu teisi kapitaali äri tegewufeks. Linna ja maakonna omawalitjustes oli jeni tarwitufel n. n. „uendusfond“, mida juba eraldati aktiwas enamalt jaolt wäärtpaberite arwena.

Meie riiklistes ettevõtetes, nagu: põlewimi ja turba tööstustes, tehastes, trüklitöadades, tööstöadades jne. on miljonilised warandused tarwitufel. Arvepidamine neis asutustes on enamalt jaolt kahelordne eelarwewiisiline. Tarwidus warandust amortiseerida on ilmapiisatow: wähemalt teatud % waranduste hinnast tuleb eelarwesse wõtta, et wõrrelda saaduste hinda erantetewõtete omaga. On aga amortisatsioon kuluna eelarwes ettenähtud, siis on tingimata ka tarwis eelarwet täita ja seda teatud wiisil arwestades kulubeks kanda.

Kuid nüüd wast tekib küsimus: Kas tõesti on wajadus amortisatsiooni kapitaali arwet awada riiklistes asutustes?

Siin wõiks wähest ainult riigikassa seisukohast wastu waielda, et jarnaste kapitaalide arwestus liiga tülitaw on ning üleülbse asjata oleks neid teistest riiklistest resjursidest eraldada, iseäranis siis, kui riigikassal põhi paistab. Wõidakf isegi ütelda, et teistes riiklides amortisatsiooni et tarwitada j. m. jellejarnast.

Kuid niifugused wäited ei oleks weel põhjufeks waranduste uuendus kapitaali mitte asutada. Just ümberpöördukt, fondide asutamine oli ja on praegu riiklides üleülbijekt tarwitufel, isegi meil kawatjetakse tule wastu kinnitust ellu wita.

Nii oleks waese eelarwega wäikefes riigis jarnaste kapitaalide asutamine soowitam, ning eriti riiklistes ettevõtetes arvepidamise süsteemi tõttu isegi funduslik. Riigikassa seisukohast poleks ka mingisugust tüli karta: on laenu waja, toimetagu seda amortisatsiooni kapitaalist, nagu seda endine Wene walitsus riigi pangalt hofu summasid laenas, ehk weel lihtsamalt nagu omawalitjustes kapitaalidest laenuna wõtawad ja seda igalord arwestawad. On waranduse uuendusufeks krediiti waja, siis

wõetakse seda lihtsalt kapitaali arwelt, ilma et eelarwet suureks ajada.

Sellega ei ole muudugi weel wõeldud, et riigikassa praegufe arvepidamise süsteemi tõttu sunnitud on fondisi asutama ja neid eraldi arwestama.

Sõnadkorral ja just nüüd, kus mitmed riiklised asutused oma warandusi möödaläinud aastal amortiseerisid, wõiwad jarnased arwestatud kapitaolid riiklise ettevõtte poolt lihtsalt mingisugufe riigisisetulekuna — nomenklatuuri jaotuses wõib koht leiduda — üleskantud jaada, kuid peaaigi on ikkagi see, et ettevõtte arwestufest ja aruandest amortisatsioon kapitaalina läbi wiidakf.

Kassa ja arvepidamise määruste wäljatöötamise kawaft.

Kuulu järele olla riigi- ja omawalitjuste raamatupidajate Kolleegiumi Wabariigi Walitsufele märgukirjaga esinenud, milles tungiwalt erikomisjoni asutamist soowitatakse, ülesandega ajakohaste kassa ja arvepidamise määruste kui ka aruande torra wäljatöötamiseks

„POLMIN“

Mineraalölide Kaubanduse-Selts m. b. H. Drochdbycz'i Riiklise Mineralöli vabr. esitus.

Danzig, Elisabethwall 9.

Telegr. adr: „Polmin Danzig“.

müüb- ja saadab laevaladungite, ka vagunite wiisi

Wesipuhast
valgustuse-petroleumi „Polmin“
mootori petrooleumi,
gaasi- ja
kütte öli-
bensiini-
parafiini ja
gasoliini.

Kaubad saatevalmis. Omad reserwarid. Omad mere ja maa transport abinõud.

Riisuguse erikomisjoni ellufutsumine on waidlemata otstarbekohane ja sellepärast tuleks kolleegiumi algatust wiibimata toetada, et kõrvaldada neid arusaamatusi, mis meie riiklises arwepidamises kahjaks tihti nähtawale tulewad ja tülikaid waielusi ajutuste ja rewideerijate wahel teiwad. Iseäranis tähtis oleks aruande korra kindlaks määramine, mis meil seni ajani täiesti puudub.

Sel puhul poleks ilmaaegne tähendatud komisjonile töökawaks materjaalina alamal mõned näpunäited anda.

1. Wananenud Wene kassa ja arwepidamise määruised tulewad põhjalikult rewideerimise alla wõtta, iseäranis kassa määruisi wäljamaa omadega lihtlustades, kuna Wene arwepidamise seadust, mis põhjenes ühefordsele raamatupidamise süsteemile, kokkukõlasse wiia praegu riigiasutustes tarwitawale kahelordse büdjeti süsteemile. Isegi soowitaw oleks, kui mõned komisjoni liikmed wäljamaale komandeeritaks arwepidamise wiisiga, eriti aruande korraga, koha peal tutwunema. Mis raamatupidamise süsteemisse puutub, siis oli wiimasel soowiawaldusi kuulda juba meil wõimalikult kumeraal süsteemini lihtjustada. Kuid jäetagu kõrwale sarnased katsed nüüd, kus meil Itaalia kahelordset süsteemi rahuloldawalt tunnakse, kuna asjatunbjaid kameralistisi wõrdtemisi wahel leiduks ja see süsteem iseenesest puudulik arwepidamisele on.

2. Aruande korra loomiseks peaks keskajutus leitama, kes riiklised aruanded ja bilensid kogu seab. Na taheud juba kohujeks teha rahaministeeriumile, eriti riigikassale, siis Wabariigi Walitjuse kantseleile ning isegi riigikontrollile. Digem oleks muidugi juba peale panna embakumbale esimestest ajutustest. Sel puhul annaks allu afutus oma aruande ainult wastawale ministeeriumile, kes juba omalord arwestades ja siis kokkumõdetult keskarwepidamise afutusele saadaks.

3. Ülemal nimetatud määruste kokkuseadmisel tuleks tingimata filmas pidada, jeda peaks afutuse arwepidamise rewideerijaks kohustama. Tsekkätt peaks otjustatama, kas wahest ajakohane ei oleks riigi kontrolli praegusi funktsioone, mis wenelastelt päritud, otstarbekohasemaks — lihtsamaks määrata, ehk täiesti see instituut ümber luua, kus oleks ainult arwepidamise eriteadlased, käjutamiseks walitjusele afutuste faktilise rewideerimise puhul.

Lõpuks tuleks tähendada, et komisjonis peaks wähemalt wiis alalist liiget olewa, kesse kohus oleks otjustada arwepidamise määruste põhijooe ja neid alamkomisjonidele, komisjoni liikme juhatusel, wäljatõotamiseks anda. Ilma alamkomisjonideta, mis peaaasjalikult koopteeritawatest liikmetest koossejawad, oleks wõimata eeltõõstid lühikele aja jooksul, s. o. tulewaks sügijeks, lõpule wiia. H. N.

Kodumaa ärid ja ettevõtted.

Riisjastus a./s. „Warraku“ osanikkude peakoosolek 3. aprillil 1921. a.

Koosolekul oli kolmeist miljonist põhikapitaalest 2.531.000 m. esitatud 665 häälega. Koosoleku awas juhatusse esimees hra W. Vnbe, teatides, et koosolek otjussõimuline, kuna 2/2 aktiakapitaalist esitatud on

Koosoleku juhatajaks walitakse hra A. Ballas, kirjatõimetajaks H. Roos. Koosoleku päewalord, mis muutmatali wastu wõetakse, on järgmine: 1) koosoleku juhatusse walimine, 2) 1920. a. aruande kinnitamine, 3) 1920. a. puhtafasu jaotamine, 4) 1921. a. eelarwe, 5) põhikapitaali suurendamine 6 miljoni, 6) maja ostmine, 7) walimised, ja jookswad asjad.

Export-Import

Raubanduse-Tööstuse Aktiaselts „Promit“

(INDUSTRIAL AND TRADING Co. „PROMIT“, Ltd.)

Tallinn, Mere puiestee 15.

Tel. 4-99, 803, 631, 756, 382.

Telegr. adr:

New-York
Tallinn
Helsingi
Warjawi
Kowno
Chasjel-Michigan—Wardbros
Copenhagen—Giebelhausen
Berlin—Bahumreisner

Exporters
& Importers

New-York, Chasjel Michigan U. S. A.,
Tallinn, Helsingi, Warjawi, Kowno,
Copenhagen, Berlin.

Jookswad arwed:

Eesti Pant
Pangakontor Scheel ja Co.
Floyds Bank London
National City Bank, New-York
Lazard Brothers, London
Hannover National Bank
New-York.